

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra managementu a informatiky

**Proces hospodářské a měnové integrace
členských zemí Evropské unie**

Diplomová práce

**The process of economic and monetary integration of the member states
of the European Union**

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Dr. Jindřich Nový, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. David Němec, DiS.

Praha

2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu přiložené literatury.

V Pardubicích, dne 12. 3. 2023

Bc. David Němec, DiS.

Poděkování

Děkuji Dr. Jindřichu Novému, Ph.D. za odborné vedení, konzultace a připomínky při tvorbě této práce. Dále děkuji své manželce Barboře za její podporu a trpělivost.

ANOTACE

Tato diplomová práce se zaměřuje na proces hospodářské a měnové integrace členských zemí Evropské unie, legislativní rámec dané problematiky, hospodářskou a měnovou unii a její institucionální zabezpečení. V diplomové práci je charakterizována rovněž bankovní unie. Dále předkládaná práce pojednává o zajištění stability hospodářské a měnové unie včetně uvedení výběru aktuálně řešených problémů v rámci Evropské unie. Cílem práce je charakterizovat a popsat proces hospodářské a měnové integrace členských zemí Evropské unie, provedení analýzy naplňování konvergenčních kritérií členskými státy EU a dále rovněž predikce možného budoucího vývoje, mj. ve vztahu k rozšiřování eurozóny.

KLÍČOVÁ SLOVA

Evropská unie * hospodářská unie * měnová unie * bankovní unie * Maastrichtská konvergenční kritéria * institucionální zabezpečení Evropské unie

ANOTATION

This master's thesis focuses on the process of economic and monetary integration of the member states of the European union, the legislative framework of given area, the economic and monetary union and its institutional security. The banking union is also characterized in the thesis. It also discusses the stability of the economic and monetary union, including a selection of currently solved problems of the European union. The aim of the thesis is to characterize and describe the process of economic and monetary integration of the member countries of the European Union and the analysis of the fulfillment of the convergence criteria of the EU member states and also to predict possible future developments, among other things in relation to the expansion of the eurozone.

KEYWORDS

European union * economic union * monetary union * banking union * Maastricht convergence Treaty * institutional security of European union

Obsah

ÚVOD.....	6
CÍLE PRÁCE	8
1 <u>HOSPODÁŘSKÁ A MĚNOVÁ UNIE</u>	11
1.1 ZÁKLADNÍ TERMÍNY HOSPODÁŘSKÉ A MĚNOVÉ UNIE.....	11
1.2 PROCES VZNIKU HOSPODÁŘSKÉ A MĚNOVÉ UNIE	17
1.3 LEGISLATIVNÍ RÁMEC	20
1.4 HOSPODÁŘSKÁ A MĚNOVÁ UNIE A JEJÍ INSTITUCIONÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	22
1.5 BANKOVNÍ UNIE A JEJÍ CÍLE	27
1.6 ZAJIŠTĚNÍ STABILITY HOSPODÁŘSKÉ A MĚNOVÉ UNIE.....	32
1.7 MAKROEKONOMICKÝ DOHLED.....	35
1.8 FINANČNÍ POMOC ČLENSKÝM STÁTŮM EVROPSKÉ UNIE	37
2 <u>NAPLŇOVÁNÍ KONVERGENČNÍCH KRITÉRIÍ ČLENSKÝMI STÁTY</u>	
EVROPSKÉ UNIE.....	40
2.1 KOMPARACE PLNĚNÍ KONVERGENČNÍCH KRITÉRIÍ NAPŘÍČ ČLENSKÝMI STÁTY	
EVROPSKÉ UNIE	42
3 <u>VYBRANÉ PROBLÉMY ŘEŠENÉ EVROPSKOU UNIÍ.....</u>	54
ZÁVĚR.....	69
4 <u>POUŽITÁ LITERATURA.....</u>	74
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	79
SEZNAM OBRÁZKŮ	82
SEZNAM TABULEK.....	82

Úvod

Téma diplomové práce si autor zvolil především z důvodu významnosti Evropské unie (EU) jakožto světového integračního uskupení, dále také z důvodu neustálého procesu vývoje a proměny EU, utváření a směřování a zároveň ve vazbě na aktuálnost daného tématu.

Jak již bylo zmíněno, EU je jedním z nejvýznamnějších světových integračních uskupení, které se již skládá ze sedmadvaceti ekonomik (Velká Británie vystoupila z EU dne 31. ledna 2020 o půlnoci středoevropského času, kdy vstoupila v platnost „Dohoda o vystoupení“). Jejím cílem je užší spojení a mezinárodní ekonomická integrace evropských států, snaha o přiblížení se občanům a celková spolupráce členských států nejen v nových oblastech. Jedním z úkolů EU je budovat a utvářet vztahy mezi jednotlivými členskými státy a jejich národy takovým způsobem, který bude zajišťovat vzájemnou soudržnost a solidaritu. Tyto principy vyplývají z Konsolidovaného znění smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o založení Evropského společenství.¹

Součástí tzv. hospodářské a měnové unie (HMU) jsou členské státy EU, které koordinují a plánují tvorbu svých hospodářských politik a tím tak podporují hospodářské cíle EU. V rámci EU existují země tvořící tzv. eurozónu. Jedná se o některé členské země uskupení, které přijaly namísto své národní měny jednotnou měnu – euro, které se od roku 2002 oficiálně využívá jako platidlo. Tímto velmi důležitým počinem dochází ke spojení různých ekonomik EU. V současné době tvoří hospodářskou unii všech sedmadvacet členských států, z tohoto počtu je aktuálně dvacet zemí, jež prohloubily vzájemnou spolupráci přijetím společné měny.

HMU je oblast jednotné měny v rámci jednotného trhu EU, ve kterém se lidé, zboží, služby a kapitál pohybují bez omezení. *„Tvoří rámec hospodářského růstu a stability, který má oporu v působení centrální banky a v povinnosti všech*

¹ *Konsolidovaná znění smlouvy o Evropské unii a smlouvy o fungování Evropské unie* [online]. 2016 [cit. 2022-12-31]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT>.

*zúčastněných členských států sledovat zdravou hospodářskou politiku. Ve snaze zajistit stabilní měnovou politiku EU mohou být do hospodářské a měnové unie přijaty pouze ty země, jež splňují striktní kritéria.*² Těmito kritérii jsou myšleny konkrétní požadavky ve formě konvergenčních neboli Maastrichtských konvergenčních kritérií. Klady jednotné měny můžeme identifikovat jako ekonomické, tzn. spočívající ve společné tržní síle integrovaných ekonomik, a politické, v rámci které autor této diplomové práce vnímá vystupování navenek vůči ostatním státům mimo EU jako „silnější“. Záporům společné integrace může pro někoho být například částečná ztráta národní identity.

Aby měnová unie správně fungovala, je nezbytná hospodářská sladěnost států eurozóny. Nicméně vývoj světových událostí po roce 2019 měl za následek prohloubení makroekonomické nerovnováhy zemí EU, a to včetně rozdílů uvnitř eurozóny. Mezi nejzásadnější události lze zařadit pandemii covid-19, která se v roce 2019, resp. vlivem časového zpoždění v následujících letech zásadně odrazila na propadu růstu HDP většiny zemí EU i eurozóny, kdy intenzita dopadů byla v každé ekonomice jiná, neboť se odvíjela mj. od struktury jednotlivých hospodářství. Dopady nákazy covid-19 v předcházejících letech a vliv stabilizačních opatření se odrazily ve znatelném zhoršení hospodaření veřejných financí nejen v zemích eurozóny. Dalším významným vlivem na ekonomickou výkonnost, stav veřejných rozpočtů, růst cen, měla, resp. nadále má energetická krize a válka na Ukrajině. Válka vyvolala nejen růst světových cen klíčových komodit, jako jsou paliva, zemědělské plodiny, ale rovněž vyvolala nejistotu ohledně bezpečnosti dodávek energie a také zhoršila celosvětovou potravinovou krizi vlivem narušení dopravní infrastruktury při vývozu komodit z Ukrajiny.

Obecně je uváděno, že EU je ekonomické a politické sdružení států. Toto uskupení v současné době sdružuje v rámci 27 ekonomik více než 447 milionů obyvatel, což představuje více než 60% evropské populace, resp. přibližně 6 % světové populace, a rovněž EU zaujímá velkou část evropského kontinentu.

² Měnová politika Evropské unie. Bussinessinfo.cz [online]. 2003 [cit. 2022-12-31]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/menova-politika-evropske-unie/Začátek formuláře>.

Za nejhmatatelnější symbol evropské integrace lze považovat euro, oficiální měnu EU, neboť ho každý den používá více než 341 miliónů lidí a je tak druhou nejpoužívanější měnou na světě.³ Dané populační a geografické skutečnosti dokládají významnost, důležitost, ale i aktuálnost dané problematiky. tj. EU, ale i eurozóny.

Cíle práce

V současné době je, jak je uvedeno výše, členem eurozóny dvacet členských států EU (od 1. ledna 2023 je posledním přistupujícím státem do eurozóny Chorvatsko) z celkového počtu sedmadvaceti států. Problematika hospodářské a měnové integrace se ovšem velmi dotýká i zbývajících zemí EU. Většina z nich se totiž zavázala, s výjimkou Dánska⁴, že do eurozóny vstoupí v budoucnu po splnění Maastrichtských konvergenčních kritérií.

Z uvedeného důvodu je hlavním cílem diplomové práce charakterizovat a popsat proces hospodářské a měnové integrace členských zemí EU, resp. provedení pilotní analýzy v systému hospodářské a měnové unie, a to v časové retrospektivě a současnosti. Dále popsání přístupů k aktuálním problémům. Diplomová práce si rovněž klade za cíl predikci možného budoucího vývoje, mj. ve vztahu k rozšiřování eurozóny.

K dosažení hlavního cíle bude nezbytné nejprve naplnit dílčí cíle spočívající ve vymezení základních pojmů týkajících se HMU, dále přiblížení procesu jejího vzniku, představení legislativního rámce, institucionálního zabezpečení HMU, problematiky bankovní unie, zajištění stability HMU, makroekonomického dohledu, či nástrojů na podporu členských států EU.

³ European Union. Countries using the euro [online]. 2022 [cit. 2022-12-31]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/countries-using-euro_en.

⁴ Úřední věstník Evropské unie: Smlouva o fungování Evropské unie [online]. 2012 [cit. 2023-01-21]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>.

Předkládaná diplomová práce bude rozdělena na dvě hlavní části. V první, teoretické, bude podrobněji rozebrána HMU, proces jejího vzniku, její legislativní ukotvení a institucionální zabezpečení. Budou rovněž vysvětleny pojmy spjaté s bankovní unií, se zajištěním stability HMU, s makroekonomickým dohledem a také bude pojednáno o finanční pomoci členským státům EU. V druhé části práce budou, s ohledem na zvolené téma diplomové práce, rovněž detailně vymezena Maastrichtská konvergenční kritéria, jejichž naplňování je nezbytné k přijetí dané ekonomiky EU do eurozóny. Následně bude provedena analýza naplňování těchto konvergenčních kritérií jednotlivými členskými státy EU ve zvoleném časovém období. Na závěr práce budou představeny aktuální problémy řešené v rámci Unie a provedena predikce dalšího možného vývoje a směřování tohoto integračního uskupení, a to mj. ve vztahu k rozšiřování eurozóny.

Metody zpracování

K dosažení hlavního cíle, resp. dílčích cílů diplomové práce budou použity základní výzkumné metody, tj. především analýza, syntéza, abstrakce, konkretizace, indukce, dedukce, analogie, komparace a generalizace.⁵

Vymezení použitých metod zpracování diplomové práce

Analýza – je chápána jako vědecká metoda založená na myšlenkovém rozložení zkoumaného jevu na základní části. Cílem analýzy je poznání podstatných atributů jednotlivých částí z celku. Důležité je taktéž rozpoznání jejich základních pravidel fungování. Pomocí analýzy je možné zjistit, jak dané jevy pracují, jaké mají vlastnosti, na čem se zakládají atd.

Syntéza – jedná se o myšlenkové propojení dílčích atributů v celek. Pomocí metody jsou sledovány souvislosti mezi jednotlivými částmi celého bloku. Tyto

⁵ MOLNÁR, Zdeněk. *Pokročilé metody vědecké práce*. [Zeleneč]: Profess Consulting, 2012. Věda pro praxi (Profess Consulting). ISBN 978-80-7259-064-3.

OCHRANA, František. *Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4200-0.

poznatky pomáhají objasnit zákonitosti zkoumaného jevu. Syntézu a analýzu je nezbytně nutné pochopit jako společné, protože je velice žádoucí sledovaný jev rozložit na menší části a z teprve z těchto částí složit ucelený obraz daného jevu.

Abstrakce – touto vědeckou metodou jsou oddělovány nepodstatné a zbytné (případně náhodné) vlastnosti sledovaného jevu od částí podstatných. Tím abstrakce přispívá k vytvoření pojmů, přírodních a společenských zákonů a kategorií.

Konkretizace – jedná se o obrácený proces abstrakce, ve kterém se snažíme najít nějaký určitý výskyt jevu z dané kategorie a použít jej pro tuto skupinu jevů.

Indukce – jedná se o zkoumání jednotlivých jevů, kde na základě pozorování získaných výsledků dedukujeme obecné závěry.

Dedukce – opačná metoda indukce, jejíž pomocí z obecných pozorování vyhodnocujeme závěr zkoumaného jevu.

Analogie – princip metody analogie spočívá v hledání a nalézání podobného vztahu mezi zkoumanými jevy. Ze znalosti jednoho člena a vztahu mezi dvěma jinými jsou odvozovány skutečnosti o členu čtvrtém.

Komparace – metoda hojně využívaná, pomocí které dochází k porovnávání jevů a následně ke stanovení shodných a rozdílných skutečností. Metodu ovšem nelze použít samostatně jako vědecký důkaz zvoleného jevu.

Generalizace – metoda tzv. zobecnění, kdy se vztažením vlastností daného zkoumaného jevu odvozují vlastnosti na celou skupinu jevů.

Vzhledem ke skutečnosti, že každé fázi vědecké práce odpovídají určité metody, budou v předkládané diplomové práci využity kombinace uvedených metod, tak aby bylo dosaženo tzv. požadovaného „optimálního“ výstupu a to mj. v závislosti na povaze řešeného problému a povaze dostupných dat.

1 Hospodářská a měnová unie

První kapitola se zaměřuje na problematiku HMU, kdy jsou nejprve vymezeny základní pojmy a následně je přiblížen proces vzniku HMU, a to včetně jejího legislativního ukotvení a institucionálního zabezpečení.

1.1 Základní termíny hospodářské a měnové unie

Mezi základní pojmy patří termíny měna, stupně ekonomické integrace a optimální měnová zóna, které jsou níže v krátkosti přiblíženy.

- Měna

Termín měna lze definovat jako formu peněz, která je vydávána veřejnými úřady. *„Plní tři funkce – jedná se o zúčtovací jednotku, uchovatele hodnoty a prostředek směny. Tyto funkce dokáže zastávat, protože firmy a domácnosti ji přijímají při vypořádání dluhů.“*⁶ Označujeme tak peníze v dané zemi, která se používá pro platby mezi lidmi. Naproti tomu autoři J. Černoهورský a P. Teplý definují měnu jako *„národní formu peněz, resp. dohodnutou integrační nadnárodní formu peněz. Měna je tedy pojem užší než pojem peníze. Každá měna má své technické a ekonomické znaky. Tyto znaky slouží k charakterizování jednotlivých měn a zároveň k rozlišení různých měn.“*⁷ Technickými znaky jsou míněny název měny, hotovostní druhy, výlučnost měny a způsob stanovení měnového kurzu. Dále ekonomické znaky jsou charakter emise peněz, způsob zajištění měnové stability.

Je nutné zmínit, že samotná měna nemá reálnou hodnotu a svojí akceptaci odvozuje z obecné přijatelnosti. Zpravidla ji vydávají centrální banky. (Ačkoliv vznikají i soukromé měny například tzv. kryptoměny – Ethereum, či Bitcoin). Měny lze obchodovat v tzv. měnových párech na devizových trzích, kdy za dané množství určité měny nakupujeme určité množství jiné měny (používáme termíny

⁶ Měna. Capital.com [online]. 2023 [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://capital.com/cs/mena-definice>.

⁷ ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. *Základy financí*. Str. 29-30 Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3669-3.

základní měna a kótovaná měna, kdy druhá jmenovaná je částkou zaplacenou za základní měnu). Převážná většina měn je obchodována na měnových trzích podle směnných (měnových) kurzů, které vůči sobě vzájemně kolísají podle změn v poptávce a nazýváme je plovoucí (volně obchodovaný), plovoucí s intervencemi centrální banky (použit v ČR v letech 2013–2017) a fixní (pokud je centrální instituce stanoví administrativně).⁸ Zajímavostí je, že spoluautoři P. Krugman a A. Venables jsou spíše názoru, že dojde ke zvyšování asymetrických šoků a odchýlení hospodářských cyklů, protože snížení transakčních nákladů povede převážně ke specializaci na různé druhy konečných produktů.⁹

- Stupně ekonomické integrace

Jedním z dílčích cílů EU je mj. snaha snižovat rozdíly mezi úrovněmi rozvoje jednotlivých členských zemí EU a jejich regionů tak, aby došlo k posílení ekonomické, sociální a územní soudržnosti a tím k harmonickému vývoji EU.

Integraci můžeme chápat jako nejvyšší formu působení internacionalizace, což je „*proces materiálně technického a ekonomického zespolečňování, které překročilo hranice státního hospodářství – tj. prohlubování a rozvíjení hospodářských styků a závislostí jednotlivých výrob navzájem.*“¹⁰ Tendenci k internacionalizaci jsou základní faktory podmiňující růst (či pokles), konkrétně schopnost produkce poptávaných statků, dopravní schopnost a vybavenost, informace a propojení trhů. Zároveň je nutné splnit objektivní předpoklady pro výše uvedenou tendenci, například rozvoj produkčních schopností společnosti, dělby práce a mezinárodní dělby práce, technický pokrok, specializace, koncentrace a kooperace. Autor diplomové práce by rád zdůraznil, že integraci vnímá jako proces a nikoliv stav.

⁸ Měna. Capital.com [online]. 2023 [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://capital.com/cs/mena-definice>.

⁹ KRUGMAN, Paul a Anthony VENABLES. Integration, Specialization, and the Adjustment [online]. Str. 2-5 Cambridge: NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH, 1993, [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w4559/w4559.pdf.

¹⁰ Studijní materiály Policejní akademie ČR v Praze, 2023.

Postupným vývojem integrace, který může být definován jako neustále se vyvíjející proces, dochází k postupné hospodářské integraci zemí v EU. Hlavním úkolem je rozvoj jednotného trhu EU, ve kterém platí společné právní předpisy, s volným pohybem zboží, kapitálu, pracovníků a služeb. Dále sem zařazujeme eurozónu neboli země se zavedenou jednotnou měnou (euro – EUR – €). S výjimkou Dánska se všechny ostatní členské státy zavázaly tuto měnu přijmout po splnění konvergenčních kritérií (podrobněji viz kapitola 2 Naplňování konvergenčních kritérií členskými státy Evropské unie).

Stupně ekonomické integrace¹¹:

- a) Zóna volného obchodu – jedná se o nejvolnější seskupení ekonomické integrace, kdy dojde k dohodě integrovaných zemí o odstranění (nebo snížení) celních poplatků a kvót, které způsobují překážky obchodu, ale nadále vedou zcela samostatnou odlišnou celní politiku (celní sazebník) proti státům, které nejsou součástí zóny volného obchodu. (např. EFTA – Lichtenštejnsko, Island, Švýcarsko, Norsko).

Obrázek 1 - Zóny volného obchodu

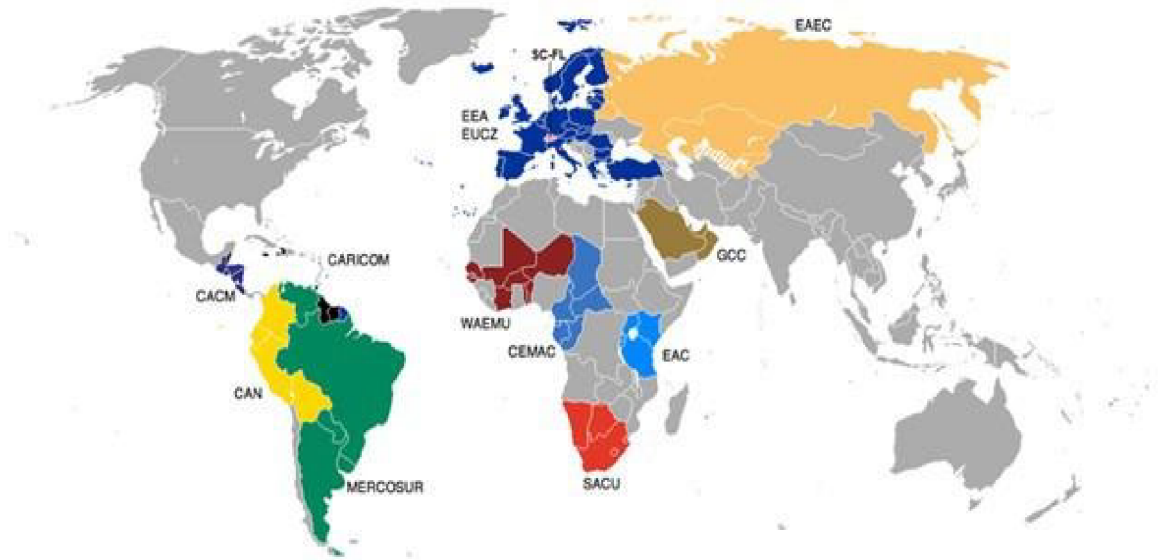

Zdroj: Studijní materiály Policejní akademie v Praze, 2023.

¹¹ Studijní materiály Policejní akademie ČR v Praze, 2023.

- b) Celní unie – vyšší stupeň ekonomické integrace, kdy členské státy odstraní celní poplatky a kvóty mezi sebou a zároveň proti nečlenským státům vedou společnou celní politiku a společný celní sazebník (v rámci Evropy např. Celní unie EU). Obrázek 2 zachycuje další příklady celní unie ve světě.

Obrázek 2 - Celní unie

Zdroj: Studijní materiály Policejní akademie ČR v Praze, 2023.

- c) Společný trh – v tomto případě již můžeme hovořit o vysokém stupni ekonomické integrace, dochází k úplnému odstranění cel a kvót členských států, platí společná celní politika a zároveň předpokládá volný pohyb zboží, volný pohyb služeb, volný pohyb pracovních sil a volný pohyb kapitálu. (např. Evropské hospodářské společenství). Je nutné zmínit existenci určitých omezení na trhu pracovních sil a pohybu služeb v zemích EU.
- d) Hospodářská unie – snahou hospodářské unie je vytvoření jednotného společného trhu, zahrnující například společné normy na produkty, ekonomiky členských zemí uplatňují společnou hospodářskou politiku s výjimkou oblastí měnových, zahraničních a obranných.

- e) Měnová unie – základním předpokladem měnové unie je existence hospodářské unie. Členské státy již mají společnou měnovou politiku zahrnující společnou měnu (např. euro), společnou centrální banku. Pro případné zájemce o vstup do měnové unie jsou stanoveny určité podmínky, které musí zájemce splnit.
- f) Politická unie – úplná ekonomická a politická integrace, zde již můžeme chápat propojení a existenci společné zahraniční a obranné politiky, nadnárodních řídicích orgánů a dochází k omezení pravomocí národních orgánů členských zemí, tedy můžeme mluvit o omezení národní suverenity.

- Optimální měnová zóna

S termínem měnová unie úzce souvisí tzv. teorie optimálních měnových zón, resp. pojem optimální měnová zóna. Jedná se o teorii optimální měnové oblasti, která zkoumá podmínky, za kterých se mohou státy vzdát svých národních měn a stát se členy měnové unie. „*Proto se zabývá zkoumáním alternativních mechanismů, které mohou nahradit výpadek kurzového nástroje poté, co se ekonomika stane členem měnové unie. V této souvislosti se hovoří o testech či attributech optimální měnové oblasti, podle míry jejichž naplnění lze usuzovat na vhodnost začlenění národní ekonomiky do integračního uskupení fungujícího s jednou měnou a s jednou měnovou politikou.*“¹² Z historického hlediska je přínosný pohled na optimální měnovou zónu kanadského ekonoma Roberta Mundella, respektive s jeho názorem, ve kterém tvrdí, že společná měna by měla být pouze ve státech, které mají schopnost rychle přesunout práci a kapitál přes své hranice z důvodu ztráty možnosti ovlivňovat měnový kurz. Měnovou zónou (oblastí) je použití společné měny a jejího optima lze obecně dosáhnout, pokud nehrozí členským státům vznik potenciální makroekonomické nestability

¹² Optimální měnová oblast (Optimum Currency Area, OCA). *Ministerstvo financí* [online]. [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/vykladovy-slovnicek/o-2343>.

z důvodu použití společné měny¹³. Takové situaci lze hypoteticky zabránit rovnoměrně rozprostřenou nabídkou a poptávkou nebo stejným hospodářským cyklem, v opačném případě lze očekávat mimo nestability také rozdílnou úroveň výroby a nezaměstnanosti, případně deflaci mezi některými členskými státy. K tomuto názoru doplňuje Kučerová, že Mundell používá dva pojmy, a to měnová oblast a měnová unie a v obou aplikuje režim fixního měnového kurzu. Odlišnost tkví v počtu používaných měn na definovaných oblastech, tedy měnová oblast obsahuje dvě nebo více měn navzájem fixovaných a měnová unie je použití jedné společné měny.¹⁴ Podle Adély Liškové lze optimální měnovou zónu definovat takto: „Bez společné měny by však byl šok částečně absorbován depreciací kurzu měny oné postižené ekonomiky. Teorie optimální měnové oblasti se tedy zabývá zejména tím, jak na měnovou oblast působí asymetrické šoky. Šok, který napadne pouze jednu zemi, případně skupinu zemí, by se měl ideálně rozlít do celé měnové oblasti, čímž by byl také patřičně zmírněn. Pokud to v oblasti společné měny takto funguje, lze ji nazvat optimální měnovou oblastí.“¹⁵ Stručněji definuje optimální měnovou oblast Lacina, který ji uvádí „jako uskupení zemí (oblast), v němž přínosy spojené s použitím společné měny převáží nad náklady.“¹⁶

¹³ MUNDELL, Robert A. *A Theory of Optimum Currency Areas* [online]. In: . str. 657-665 [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1812792>.

¹⁴ KUČEROVÁ, Zuzana. *Teorie optimální měnové oblasti a možnosti její aplikace na země střední a východní Evropy: náklady a přínosy členství v měnové unii*. Str. 11 Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 80-867-2918-4.

¹⁵ LIŠKOVÁ, Adéla. *Eurozóna jako optimální měnová oblast? Ani podle ECB ne*. Roklen24 [online]. 2017 [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://roklen24.cz/eurozona-jako-optimální-menova-oblast-ani-podle-ecb-ne/>.

¹⁶ LACINA, Lubor a kolektiv. *Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii*. Str. 71 V Praze: C.H. Beck, 2007. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7179-560-5.

1.2 Proces vzniku hospodářské a měnové unie

Další část předkládané práce pojednává o HMU EU z pohledu jejího historického vývoje a přibližuje její nejdůležitější milníky ve vztahu k dané problematice.

Snahou HMU je pomocí vhodné politiky podpora hospodářského (udržitelného) růstu a udržení nízké nezaměstnanosti, což realizuje ve třech hlavních oblastech – cenové stability, předcházení vzniku makroekonomické nerovnováhy a zajišťování správné funkce jednotného trhu.¹⁷

Autor práce se ztotožnil se shrnutím HMU podle Fleischmanna, který uvádí: *„Hospodářská a měnová unie (HMU) je výsledkem postupné hospodářské integrace v Evropské unii. Spočívá v rozvoji jednotného trhu EU, kde platí společné právní předpisy ohledně výrobků a na němž existuje volný pohyb zboží, kapitálu, pracovníků a služeb. V eurozóně..., byla zavedena jednotná měna – euro. Všechny členské státy EU – s výjimkou Dánska – musí přijmout euro, jakmile splní konvergenční kritéria. Jednotnou měnovou politiku určuje Eurosystem, který tvoří Výkonná rada Evropské centrální banky a guvernéři centrálních bank v eurozóně, a doplňují ji fiskální pravidla a různé stupně koordinace hospodářské politiky. V HMU neexistuje centrální správa ekonomických záležitostí. Namísto toho je odpovědnost rozdělena mezi členské státy a různé orgány a instituce EU.“*¹⁸ V následující části této práce bude stručně zmíněna historie HMU.

- Vývoj HMU od počátku vzniku EHS do roku 1991

Snaha sjednotit Evropu není nic nového, jak uvádí Loužek: *„Idea jednotné Evropy se v dějinách objevovala v rozličných formách. Její kořeny lze spatřovat už ve filozofickém světě antického Řecka, ve sjednotitelském úsilí římské říše a posléze v integračních tendencích středověké „Svaté říše římské“ vycházející*

¹⁷ Fact Sheets on the European Union: History of economic and monetary union. *European Parliament* [online]. 2022 [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.6.1.pdf.

¹⁸ FLEISCHMANN, Luboš. *Evropská hospodářská a měnová unie v souvislostech*. Str. 25-26. Praha: Grada Publishing, 2022. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-1026-1.

z *křesťanství*.¹⁹ K prvopočátku vzniku HMU došlo v roce 1969 v Haagu, kde představitelé států stanovili HMU jako nový cíl evropské integrace. Integrace měla být během několika plánovaných etap do deseti let hotova a měla obsahovat úplnou svobodu pohybu kapitálu, neomezenou směnitelnost měn členských států a určit neodvolatelné směnné kurzy. Plán HMU byl zastaven v souvislosti se zhroucením brettenwoodského systému a rozhodnutí americké vlády o převodu dolaru na pohyblivý kurz v roce 1971. O rok později se Společenství projekt HMU „oživit“ ve formě řízené fluktuaci měn členských států vůči dolaru. Ani tato snaha se nezdařila z důvodu ropné krize a rozdílným v hospodářských politikách a během dvou let došlo k rozpadu členských států.

K dalšímu pokusu o obnovení plánu došlo v roce 1978 pomocí evropského měnového systému v konceptu pevně stanovených směnných kurzů (ERM I). Pomocí ERM I se podařilo podstatným způsobem omezit variabilitu směnných kurzů. Následně přijetím programu jednotného trhu v roce 1985 bylo zřejmé, že nebude možné dosáhnout plného potenciálu vnitřního trhu z důvodu vysokých nákladů s převodem měn a kolísání směnných kurzů a dle názoru většiny ekonomů sladit volný pohyb kapitálu se stabilitou směnných kurzů a nezávislé měnové politiky. Proto na základě tzv. Delorovy zprávy v roce 1989 (plánované do tří etap) došlo k rozhodnutí Evropskou radou o provedení první etapy HMU, tedy úplné svobody pohybu kapitálu od roku 1990. Pro potřeby první etapy bylo nutné schválit určité změny ve Smlouvě a po jejich formálních schváleních došlo k nové dohodě – **Smlouvy o Evropské unii** v Maastrichtu v roce 1991 zahrnující tři etapy (první – zavedení volného pohybu kapitálu, druhá – konvergence hospodářských politik a užší spolupráce mezi centrálními bankami, třetí – společná měnová politika se zavedením euroměny spolu s dodržením stanovených kritérií). Smlouva o Evropské unii dále stanoví pravidla hospodářské soutěže. Ta umožňuje firmám podnikat za rovných podmínek ve všech členských státech a snahou je získat kvalitní produkty za nízké ceny. Opírá se proto o články 101–109 SFEU (viz níže) a protokol č. 27, o vnitřním trhu

¹⁹ LOUŽEK, Marek. *Evropská integrace z pohledu teorie veřejné volby*. Str. 41 Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3064-9.

a hospodářské soutěži a tím je definována hospodářská soutěž jako nedílná součást vnitřního trhu (viz článek 3 Smlouvy o Evropské unii). Fleischmann definuje hlavní cíl pravidel EU pro hospodářskou soutěž jako „*umožnit řádné fungování vnitřního trhu EU, který je důležitým motorem pro blahobyt občanů, podniků a společností v EU jako celku. Pro tento účel obsahuje Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU) pravidla, která mají zabránit omezování a narušování hospodářské soutěže na vnitřním trhu. Konkrétně tak činí zákazem dohod mezi podniky omezujících hospodářskou soutěž a zákazem zneužívání postavení na trhu dominantními podniky, neboť by to mohlo negativně ovlivnit obchodování mezi členskými státy.*“²⁰

- Stručný vývoj HMU od roku 1991 do současnosti

Následně docházelo k postupným změnám v souladu s navrhnutými etapami a docházelo ke změnám smlouvy Evropských společenství a poté i EU. V roce 1993 nabyla účinnosti tzv. Maastrichtská smlouva neboli Smlouva o Evropské unii. Maastrichtská smlouva nastavila podmínky pro vládní deficit a hrubý vládní dluh jako základní fiskální pravidla. Dle této smlouvy nesmí výše hrubého veřejného dluhu překročit 60 % podílu na HDP a deficit veřejného rozpočtu musí být nižší na HDP než 3 % (podrobněji viz kapitola 2 Naplňování konvergenčních kritérií členskými státy EU). Následující rok byl založen Evropský měnový institut, který byl v roce 1998 zrušen, a došlo k vytvoření Evropské centrální banky. Mírným přelomem byl rok 1999, kdy v rámci třetí etapy HMU bylo zavedeno euro jako jednotná měna a vstoupení v platnost Amsterdamské smlouvy. V roce 2003 proběhla další změna smlouvy o Evropské unii, známé jako smlouva z Nice. Velkým přelomem se stal rok 2008, kdy došlo k podpisu Lisabonské smlouvy (v tu dobu již byla EU rozšířena na pětadvacet členských zemí). Nelze opomenout snížení počtu členských států EU o Velkou Británii, tzv. Brexit v roce 2020. V dalších letech docházelo k rozšiřování eurozóny, kdy posledním přistupujícím se stalo Chorvatsko v roce 2023.

²⁰ FLEISCHMANN, Luboš. *Evropská hospodářská a měnová unie v souvislostech*. Str. 33-34 Praha: Grada Publishing, 2022. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-1026-1.

1.3 Legislativní rámec

Vznik a vývoj HMU je podmíněn nezbytným legislativním vymezením, které je v této části diplomové práce stručně popsáno.

Mezi základní legislativní rámce patří Zakládající smlouvy, tedy Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli, Římské smlouvy (smlouvy o EHS a Euratom)²¹, Bruselská smlouva, Jednotný evropský akt, Smlouva o Evropské unii – Maastrichtská smlouva, Amsterodamská smlouva, Niceská smlouva a Lisabonská smlouva²².

- a) Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli – její snahou bylo dosažení provázaností v daném odvětví a tím zamezit mobilizování ozbrojených složek bez vědomí ostatních, zároveň vedla ke snížení napětí a posílení vzájemné důvěry. (Podepsána v dubnu 1951, platnost skončena v červenci 2002).
- b) Římské smlouvy – pomocí těchto dvou smluv, tj. Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství a Evropského společenství pro atomovou energii, čímž došlo k rozšíření hospodářské spolupráce a také k prohloubení evropské integrace. V těchto smlouvách bylo určeno přijímání rozhodnutí Rady na základě návrhu Komise. Důležité je zmínit, že smlouvy také stanovovaly přímé volby poslanců a poslankyň do Evropského parlamentu. (Podepsána v březnu 1957, v platnosti od ledna 1958).
- c) Bruselská smlouva – uzavřena z důvodu sloučení evropských orgánů (Smlouva o jednotných orgánech), kdy došlo k vytvoření společné Komise a Rady pro všechna Evropská společenství (EHS, Euratom, ESUO). (Podepsána v dubnu 1965, v platnosti od července 1967).

²¹ BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ. *The Economics of European Integration* 6e. 6. vyd. Str. 76 McGraw-Hill Education (UK), 2019. ISBN 9781526847218.

²² *European union*. Founding agreements. [online].2022 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/founding-agreements_en.

- d) Jednotný evropský akt – podepsán v Lucemburku pro potřeby reforem na přistoupení států Portugalska a Španělska a urychlení rozhodovacího procesu směřujícího k zavedení jednotného trhu. (Podepsán v únoru 1986, v platnosti od července 1987).
- e) Smlouva o Evropské unii – označována i jako tzv. Maastrichtská smlouva. Dochází k založení EU, spolurozhodování a posílení role Evropského parlamentu. Spolupráce mezi státy v oblastech spravedlnosti a obrany, příprava opatření na zavedení měnové unie. Lze zmínit i novou definici občanství EU a společnou zahraniční politiku. (Podepsána v únoru 1992, v platnosti od listopadu 1993).
- f) Amsterodamská smlouva – změna Bruselské smlouvy pro potřeby přistoupení nových členských států, konsolidovala smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o EHS, zavedla tzv. řádný legislativní postup. (Podepsána v říjnu 1997, v platnosti od května 1999).
- g) Niceská smlouva – jejím zavedením do praxe bylo umožněno nové složení Evropské komise a změny hlasování (systému) v Radě. Hlavním cílem bylo zvýšení efektivity po zvýšení počtu členských států. (Podepsána v únoru 2001, v platnosti od února 2003).
- h) Lisabonská smlouva – tuto smlouvu považuje autor diplomové práce za velmi důležitou. Přijetím Lisabonské smlouvy došlo k rozsáhlým změnám ve fungování EU, které se týkají k rozšíření pravomocí Evropského parlamentu a změny systému hlasování v Radě, zřízení funkce stálého předsedy Evropské rady a představitele pro bezpečnostní a zahraniční politiku včetně diplomatického sboru EU. Podstatnou změnou je zavedení tzv. občanské iniciativy, která umožňuje občanům podílet se na směřování EU, vyzývat Evropskou komisi k návrhům nových právních předpisů a tím získat větší vliv na politická témata. Nutností je získat jeden milion podpisů, na jehož základě Komise rozhodne o přijatých opatřeních. Lisabonská smlouva přímo stanoví pravomoci EU,

pravomoci členských států EU a sdílené pravomoci. Stanovuje také cíle a hodnoty EU, které jsou rovněž uvedeny v Listině základních práv EU. Lisabonská smlouva změnila Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství. (Podepsána v prosinci 2007, v platnosti od prosince 2009).

Legislativním rámcem HMU je článek 3 o Evropské unii; články 3, 5, 119–144, 219 a 282–284 Smlouvy o fungování EU, protokoly připojené ke Smlouvám; Protokol č. 4 o statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky; protokol č. 12 o postupu při nadměrné schodku; protokol č. 13 o konvergenčních kritériích; protokol č. 14 o Euroskupině; protokol č. 16 o neúčasti pro Dánsko a mezivládní smlouvy (Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě; Pakt euro Plus a Smlouva o zřízení Evropského mechanismu stability).²³

Cílem HMU je, jak již bylo uvedeno výše, snaha o udržitelný hospodářský růst spolu s nízkou nezaměstnaností a měnová politika mířící k cenové stabilitě a také ochrana před negativními vnějšími účinky a předcházení makroekonomické nerovnováhy v členských zemích, spolu s koordinacemi hospodářských politik vedoucí k fungování jednotného trhu.

1.4 Hospodářská a měnová unie a její institucionální zabezpečení

V další části diplomové práce se autor zaměří na přiblížení institucionálního zabezpečení HMU, kam patří Evropská centrální banka, Evropský systém centrálních bank a Eurosystem, Hospodářský a finanční výbor, Euroskupina a Rada ve složení pro hospodářské a finanční věci (ECOFIN).

- a) Evropská centrální banka – (ECB) se sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem, je řízena dvěma orgány (nezávislá na orgánech EU i jednotlivých států), status orgánu EU získala přijetím Lisabonské smlouvy (předtím měla

²³ *European Parliament*. History of economic and monetary union [online]. 2022 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/79/die-geschichte-der-wirtschafts-und-wahrungsunion>.

pouze právní subjektivitu). Jedná se o centrální banku zemí EU, které přijaly euro jako svou měnu.

Prvním orgánem je Rada guvernérů (členové Výkonné rady ECB a guvernérů centrálních bank členských zemí). Druhým orgánem je Výkonná rada a Generální rada.

ECB podporuje měnovou politiku a plní funkci dohledu (čímž přispívá k bezpečnosti a odolnosti evropského bankovního systému), jakož i další úkoly Eurosystemu a Evropského systému centrálních bank (ESCB). Podle článku 283 Lisabonské smlouvy je stanoven systém volby a jmenování členů Výkonné rady Evropská rada kvalifikovanou většinou a skládá se z prezidenta, viceprezidenta a čtyř členů. Další funkcí je zajištění vydávání eurobankovek (bankovky v eurozóně může vydávat ECB i centrální banky členských států, nicméně svolení k jejich tisku vydává pouze ECB) a zajišťuje finanční infrastrukturu, včetně transevropského expresního automatizovaného systému zúčtování plateb v reálném čase (TARGET2 – ten propojuje vnitrostátní platební systémy s platebním mechanismem ECB). Také uděluje a odnímá bankovní licence a provádí zátěžové testy bank. Hlavní snahou Evropské centrální banky je zajištění stabilních cen pomocí nízké, předvídatelné a stabilní inflace, která by ve střednědobém časovém horizontu byla ve výši 2 %. Zároveň příliš nízká inflace je pro ECB stejně nepřijatelná jako velmi vysoká. Snahou ECB není růst cen a tím ztráta hodnoty peněz, což platí i pro riziko deflace vedoucí ke zpomalení ekonomiky, snížení výroby a růstu nezaměstnanosti. Stabilita cen umožňuje jednodušší plánování jak pro občany, tak firmy. Pro stabilitu cen ECB používá nástroje měnové politiky (stanovení základních úrokových sazeb, úvěrování bank se snahou podpořit směřování úvěrů čerpaných domácnostmi a firmami včetně nákupu aktiv s podporou úvěrových podmínek), tím dochází k podpoře výroby, růstu ekonomiky a klesající nezaměstnanost. Je nutné zmínit i dohled ECB na stabilitu finančního systému, což chápeme jako snahu o zajištění přístupu občanů a firem ke svým prostředkům uložených

na účtech bank a schopnost toku plateb i v nepříznivých dobách. Zajímavostí je i výzkum kryptoaktiv a blockchainu (Blockchain v informatice „je speciální druh distribuované decentralizované databáze uchovávající neustále se rozšiřující počet záznamů, které jsou chráněny proti neoprávněnému zásahu“)²⁴ ECB, zkoumá se hlavně vliv kryptoměn na banky a možnosti využití blockchainu. Důležitou vlastností ECB je také nezávislost na politice.²⁵

- b) Evropský systém centrálních bank – (ESCB) skládá se z ECB a národních centrálních bank členských států (včetně těch, které ještě euro nepřijaly). Má stejné rozhodovací orgány jako ECB a je řízen shodnými orgány jako ECB. Hlavním úkolem ESCB je udržování cenové stability, dále vymezuje a provádí měnovou politiku Unie, drží a spravuje devizové rezervy a v neposlední řadě provádí dohled nad úvěrovými institucemi. Základními úkoly ESCB je provádění měnové politiky EU, provádění devizových operací, držba a správa devizových rezerv členských států, podpora fungování platebních systémů a přispívání k opáření v oblasti dohledu nad úvěrovými institucemi a stabilitou finančního systému. Pro tyto úkoly využívá 13 výborů (např. Výbor pro bankovky, Výbor pro finanční stabilitu aj.)
- c) Eurosystém – „Eurosystém se skládá z ECB a národních centrálních bank zemí, které zavedly euro. Eurosystém a ESCB budou souběžně fungovat, dokud se všechny členské státy EU nestanou členy eurozóny.“²⁶ Výkonná rada ECB a guvernéri centrálních bank v eurozóně (za ČR aktuálně od července 2022 A. Michl) tvoří jednotnou měnovou politiku (Eurosystém). Tento systém je doplňován fiskálními pravidly a koordinací

²⁴ Blockchain. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2023-02-09].

²⁵ FLEISCHMANN, Luboš. *Evropská hospodářská a měnová unie v souvislostech*. Str. 37-41 Praha: Grada Publishing, 2022. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-1026-1.

²⁶ ECB, ESCB a Eurosystém. *Evropská centrální banka* [online]. 2023 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/index.cs.html>.

hospodářských politik. Odpovědnost je rozdělena mezi členské státy, orgány a instituce EU.

- d) Hospodářský a finanční výbor – Povinnosti výboru vyplývají ze Smlouvy o fungování EU. Jeho úkolem je podpora koordinace politik členských států pro správné fungování vnitřního trhu a zahrnují vypracovávání stanovisek souvisejících s vnitřním trhem, vyhodnocuje hospodářskou a finanční situaci v členských státech a předkládá o ní pravidelné zprávy, přispívá ke koordinaci hospodářských a fiskálních politik členských států.²⁷
- e) Euroskupina – jejími členy jsou ministři států eurozóny a předseda Euroskupiny. Náplní jejich práce jsou jednání týkající se společné měny. Jedná se o poradní orgán, k jeho jednáním může být přizvána Komise a ECB. Hlavním úkolem je koordinace hospodářských politik mezi státy. Měli by vytvářet podmínky pro hospodářský růst.²⁸
- f) Rada pro hospodářské a finanční věci – (Ecofin) je zodpovědná v oblasti hospodářské politiky, daňových otázek a regulace finančních služeb a hospodářské vztahy se zeměmi mimo EU. Členové Ecofinu jsou ministři hospodářství a ministři financí všech členských států a příslušní evropští komisaři. Důležitá je též koordinace postoje EU při mezinárodních zasedáních (např. skupina G20, Mezinárodní měnový fond a Světová banka) a opatřeních s řešením změny klimatu.²⁹

Hlavní snahou uvedených institucí je dle Evropského parlamentu dokončení procesu budování vnitřního trhu, odstranění výkyvů směnného kurzu, náklady se

²⁷ Economic and Financial Committee. *European Central Bank* [online]. 2023 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/economic-financial-committee/>.

²⁸ FLEISCHMANN, Luboš. *Evropská hospodářská a měnová unie v souvislostech*. Str. 42-43 Praha: Grada Publishing, 2022. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-1026-1.

²⁹ FLEISCHMANN, Luboš. *Evropská hospodářská a měnová unie v souvislostech*. Str. 43 Praha: Grada Publishing, 2022. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-1026-1.

směnnými transakcemi, zajištění rizik proti výkyvu kurzu, usnadnění podnikání a posílení měnové stability.

- Přínos hospodářské a měnové unie

Přínos členství v měnové unii podle Loužka spočívá především v mikroekonomické části. Definuje dva významné důležité faktory, které ovlivňují, jak velký klad členství přinese. Prvním faktorem je odstranění transakčních nákladů, které souvisí s existencí národních měn a druhým pak eliminace neočekávaných změn měnových kurzů, tzv. kurzových rizik. Z těchto výhod těží zvláště podnikatelské subjekty, které svou činnost provozují na jednotném vnitřním trhu a také obyvatelé členských států. V makroekonomické oblasti je navýšení vzájemné obchodní výměny, zahraničních investic a také (zprostředkovaně) ekonomický růst. Loužek také zdůrazňuje „provést jednoznačnou klasifikaci přínosů členství v měnové unii není jednoduché. Soudobá ekonomická literatura zabývající se problematikou měnové integrace v Evropě, ..., nabízí množství rozličných členění jednotlivých skupin přínosů. Liší se také názory na význam jednotlivých přínosů v závislosti na charakteru vzniklých uskupení, popř. členských ekonomik. Podstatná je také diskuze o tom, jak rychle dochází k naplňování očekávaných přínosů v čase.“³⁰ Kolektiv autorů v učebnici evropské integrace uvádějí „*Ekonomická integrace je proces, při kterém dochází k propojování a sblížování národních ekonomik za pomoci odstraňování překážek*“.³¹

Naproti tomu lze oponovat vyjádřením J. E. Stiglitze, který ve své knize uvádí názor, kde považuje za velice těžké, možná až nemožné, aby fungování společné měny v tak politicky a ekonomicky nesourodém regionu jako je Evropa,

³⁰ LOUŽEK, Marek. *Evropská integrace z pohledu teorie veřejné volby*. Str. 71 Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3064-9.

³¹ LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. *Učebnice evropské integrace*. 5. přepracované a aktualizované vydání. Str. 47 Brno, 2022. ISBN 978-80-7364-145-0.

bylo plně funkční. Domnívá se, že je nutné, aby mezi státy, které společnou měnu přijímají, byl co nejmenší ekonomický rozdíl.³²

1.5 Bankovní unie a její cíle

V této kapitole bude charakterizována bankovní unie, důvody jejího vzniku, cíle, dále přínosy a úkoly. Rovněž budou definovány prostředky k dosažení cílů bankovní unie.

Jedná se o velmi důležitou součást HMU a vnitřního trhu, která upravuje odpovědnost za dohled, sladuje řešení problémů bank a financování na úrovni EU. Dále bankovní unie vyžaduje, aby banky v celé eurozóně dodržovaly stejná pravidla. Bankovní unie (BU) byla ustanovena v roce 2014. Impulzem pro její vznik byla finanční krize v roce 2008 a následná finanční krize, kde byla prokázána nutnost zlepšení regulace a dohledu nad finančním sektorem EU. Jedním z hlavních cílů je dozorovat banky tak, aby byly schopné zvládat finanční krize a v případě, že případnou krizi nebudou zvládat vyřešila problém tak, aby nebylo nutné použít finanční zdroje daňových poplatníků, a to s co nejmenším dopadem na ekonomiku. Dále se snaží o sjednocení finančního sektoru, tj. snížit roztržičnost trhu harmonizovanými pravidly.

Součástí BU jsou členské státy eurozóny, nicméně se k ní mohou připojit i členské země EU mimo eurozónu, čímž naváží úzkou spolupráci s ECB. Zavedením BU došlo také k další integraci bankovních systémů a tím navýšení důvěry občanů a investorů ve finanční systém.³³

³² STIGLITZ, Joseph E. *The Euro : And its Threat to the Future of Europe*. Str. 32-40 London: Penguin Books, 2017. ISBN 978-80-242-5875-1.

³³ Banking union. *Council of the European Union*, [online]. 2023 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/banking-union/>.

Fleischman uvádí, že i v České republice proběhla široká diskuze a zmiňuje čtyři hlavní důvody kritiků odmítajících vstup do bankovní unie jako:

„1) Heterogenita jednotlivých zemí EU a eurozóny, z nichž každá vykazuje odlišnou ekonomickou stabilitu, se silnými, odolnými ekonomikami na jedné straně a slabými ekonomikami s neustále se zvyšujícími veřejnými dluhy na straně druhé.

2) Bankovní unie je nebezpečný a neuvážený experiment.

3) Bankovní unie narušuje stabilitu silných ekonomik.

4) Eurozóna je ryze politický projekt.“³⁴

Autor této diplomové práce osobně souhlasí především s prvním uvedeným bodem, který považuje za velmi rizikový, zároveň vnímá vstup České republiky do BU jako potřebný a přínosný, neboť náš stát představuje především exportně zaměřenou ekonomiku.

Jak již bylo uvedeno mezi hlavní výhody společné měny patří nižší náklady na finanční transakce nebo snazší cestování.

Prostředkem k zajištění cílů BU je **jednotný soubor pravidel** (tzv. „nultý pilíř“). Tímto souborem legislativy se musí řídit všechny finanční instituce v EU, tak aby byly v jednotlivých členských zemích Unie stejné podmínky (např. odstranění rozdílů v národní legislativě; stejné podmínky v rámci stupně ochrany spotřebitelů; rovné podmínky pro bankovní sektor v EU).

³⁴ FLEISCHMANN, Luboš. *Evropská hospodářská a měnová unie v souvislostech*. Str. 68 Praha: Grada Publishing, 2022. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-1026-1.

V jednotném souboru pravidel jsou stanoveny:³⁵

- a) Kapitálové požadavky na banky – jejich cílem je posílení bankovního sektoru, zvýšení schopnosti zvládat ekonomické krize a napomáhat úvěrování při hospodářském poklesu. Snaha o zlepšení kvantity a kvality kapitálu, lepší řízení likvidity a zároveň snaha o omezení „finanční páky“, tvorba kapitálových rezerv nad rámec požadavků kapitálové přiměřenosti.
- b) Ochrana vkladatelů – systémy pojištění vkladů zajišťují vyplácení finančních prostředků vkladatelům zkrachovalé banky, pouze však do stanovené výše. Jejich cílem je sjednotit ochranu vkladatelů v rámci celé EU, předcházet náhlým výběrům vkladů v případě úpadků bank, čímž je mj. napomáháno k celkové finanční stabilitě jednotného trhu. Být členem systému pojištění vkladů je závazné pro všechny banky EU.
- c) Řízení krizových situací bank – zahrnují pravidla pro předcházení krizí v bankovním sektoru a dále i ozdravné postupy se snahou o snížení dopadu na reálnou ekonomiku a na veřejné finance. Poslední přijatá změna – nařízení „daisy chain“ např. definuje speciální přístup, který má nově zabezpečit prostřednictvím soukromého kapitálu rekapitalizaci bank.

- Nástroje bankovní unie

V této části práce budou popsány nástroje, které BU pomáhají splnit vytyčené cíle a definována kritéria významné banky pro účely přímého dohledu ECB.

Ke svému správnému fungování používá BU řadu nástrojů, které můžeme definovat jako další pilíře. Jsou jimi Jednotný mechanismus dohledu, Jednotný

³⁵ Banking union. *Council of the European Union*, [online]. 2023 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/banking-union/>.

mechanismus pro řešení krizí.³⁶ Evropský prvek pojištění vkladů, je pilířem, který by se měl do budoucna stát dalším nástrojem BU.

1) Jednotný mechanismus dohledu (SSM)

Můžeme jej nazvat tzv. „prvním pilířem“ BU, jedná se o nadnárodní strukturu EU pro bankovní dohled, který je vykonáván ECB na základě Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU z roku 2013. Jeho úkolem je zajištění bezproblémové fungování evropského finančního sektoru tak, že jsou prováděny kontroly finančního zdraví bank podle daných pravidel. Jedná se o součást činností ECB, která je pověřena dohledem nad největšími a nejvýznamnějšími bankami, Kritéria pro vymezení těchto bank jsou zachycena v tabulce 1.

Tabulka 1 – Kritéria označení banky za významnou pro účely přímého dohledu ECB

Kritéria významu banky	Popis kritéria
Velikost	Celková hodnota aktiv banky přesahuje 30 miliard EUR
Hospodářský význam	Banka má hospodářský význam pro danou zemi nebo ekonomiku EU jako celek
Přeshraniční činnost	Celková hodnota aktiv banky přesahuje 5 miliard EUR a poměr jejich přeshraničních aktiv/pasiv ve více než jednom jiném zúčastněném státu k jejím celkovým aktivům/pasivům je vyšší než 20 %
Přímá finanční pomoc z veřejných prostředků	Banka si vyžádala nebo obdržela financování z Evropského mechanismu stability nebo Evropského nástroje finanční stability
Dohlíženou banku lze také považovat za významnou, je-li jednou ze tří nejvýznamnějších bank fungující v konkrétní zemi	

Zdroj: FLEISCHMANN, Luboš. *Evropská hospodářská a měnová unie v souvislostech*. Praha: Grada Publishing, 2022. Str. 72, Finance (Grada). ISBN 978-80-271-1026-1.

Na ostatní banky, tj. které nejsou pod přímým dohledem ECB, nadále dohlíží vnitrostátní orgány a definování kritérií o určení významné banky je určeno v nařízení o jednotném mechanismu dohledu. Nicméně je důležité připomenout,

³⁶ *Studijní materiály Masarykovy univerzity – Evropské finanční právo, JUDr. SCHWEIGL Johan* [online]. 2017 [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1422/jaro2017/BVV11K/um/FIPR_-_bankovni_unie.pdf.

že i za ostatní banky nese konvovou zodpovědnost ECB. Součástí dohledu jsou všechny banky ze zemí eurozóny a také ty, které se přidaly rozhodnutím svých vnitrostátních orgánů (aktuálně se jedná o Bulharsko a před zavedením eura jako měny i Chorvatsko). Snahou SSM je odhalit případné problémy bank, včas provést protipatření, tj. prostřednictvím pravidelných kontrol finančního zdraví bank zajistit řádné fungování evropského finančního sektoru.³⁷

2) Jednotný mechanismus pro řešení krizí (SRM)

Chápeme jej jako „systém zaměřený na účinné a efektivní řešení krizí úvěrových institucí, které nejsou životaschopné.“³⁸ Tato řešení mají minimalizovat dopady daňových poplatníků, veřejné finance a ekonomiku. Důležité pro jeho správný a efektivní chod je schopnost předvídat krize a případně budoucí příčiny těchto krizí. Jedná se o tzv. „druhý pilíř“. Jeho součástí je Jednotný fond pro řešení krizí (financován bankovním sektorem) a Jednotný výbor pro řešení krizí (orgán na úrovni EU) na základě Nařízení o Jednotném mechanismu řešení krizí (2014).

3) Evropský prvek pojištění vkladů (EDIS)

EDIS je tzv. „třetí pilíř“ BU, jehož cílem je zajištění vyplácení náhrad vkladatelům (bez použití peněz daňových poplatníků) a minimalizace rizik úpadku bank (pomocí vyšší odolnosti bankovního systému). Náhrada by vycházela ze stávajícího systému pojištění vkladů na národní úrovni, kdy je poskytována do 100 % vkladů, ale zároveň platí omezení na výši částky 100 000 EUR pro jednoho klienta (v jedné bance). Pojištěné vklady se rozumí běžné účty, spořicí účty, termínované vklady a vkladní knížky. Dle aktuálních informací se „euroskupina dohodla, že se nejprve zaměří na posílení společného rámce pro řízení bankovních krizí a vnitrostátních systémů pojištění vkladů. Všechny

³⁷ FLEISCHMANN, Luboš. *Evropská hospodářská a měnová unie v souvislostech*. Str. 52-53 Praha: Grada Publishing, 2022. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-1026-1.

³⁸ Singl rulebook. *European Council, Council of the European Union* [online]. 2023 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/banking-union/>.

zbývající prvky, jejichž účelem je posílit a dokončit bankovní unii, budou přezkoumány až následně.“³⁹

1.6 Zajištění stability hospodářské a měnové unie

V další části této práce se autor věnuje důvodům a vzniku opatření pro zajištění stability HMU EU a navazujícím reformám.

Finanční krize z roku 2008 odhalila institucionální problémy v eurozóně, zahrnující nemožnost členských států využívat měnové nástroje ke stabilizaci národních hospodářství, což by mohlo zapříčinit problémy a ohrozit stabilitu eura. Krize rovněž odhalila nedostatky fiskální politiky členských států EU, neboť se projevila krizí státního dluhu většiny ekonomik, kdy se rovněž obtíže způsobené neudržitelnými veřejnými financemi v jednom státě odrážely na další státy eurozóny. Z těchto důvodů byla přijata opatření, jež měla za úkol zajištění stability HMU a omezit vznik neudržitelných veřejných financí, konkrétně v roce 2011 nabyl účinnost rzv. „six-pack“ a v roce 2013 byla přijata další reforma (tzv. „two-pack“), která má podobu mezivládní Smlouvy o stabilitě, koordinaci a správě, a to včetně rozpočtového paktu. V další části práce budou vymezeny základní charakteristiky nejvýznamnějších opatření, jež mají napomáhat ke zmíněné stabilitě HMU a udržitelnosti veřejných financí.

- a) Pakt stability a růstu – Počáteční výzva k „Paktu stability pro Evropu“ je tvořena souborem evropských právních norem a jejich první podoba byla schválena Evropskou radou v roce 1997. „*Za přijetím Paktu stály obavy Německa, aby zodpovědná rozpočtová politika, k níž v období příprav na měnovou unii motivovalo plnění maastrichtských konvergenčních kritérií, byla zajišťována na trvalém základě i po získání členství v měnové unii.*“⁴⁰ Nejvýraznějších změn dostal Pakt po krizovém roce 2008, kdy došlo z důvodu vysokého zadlužení ekonomik EU k výraznému zpřísnění

³⁹ Fact Sheets on the European Union: Banking Union. *European Parliament* [online]. 2022 [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.6.5.pdf.

⁴⁰ Ministerstvo financí Česká republika. Pakt stability a růstu [online]. 2023 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/pakt-stability-a-rustu>.

Paktu a k posílení koordinace politik. Na Pakt lze z právního hlediska nahlížet jako na upřesnění ustanovení Maastrichtské smlouvy, která mj. upravuje požadavek na udržitelné veřejné finance, respektive zakazuje hospodaření s nadměrnými rozpočtovými schodky (deficit veřejných rozpočtů dané země nesmí převýšit hranici 3 % HDP; detailněji uvedeno v kapitole 2 Naplňování konvergenčních kritérií členskými státy Evropské unie). Z uvedeného důvodu je Pakt závazný pro všechny ekonomiky EU, přestože některá jeho opatření týkající se např. sankcí, jsou relevantní pouze pro členy eurozóny.

Pravidla Paktu se dělí na preventivní a nápravnou část, kdy preventivní znamená pravidelný dohled nad hospodařením. Členské státy předkládají programy stability (případně konvergenční programy), kde si stanovují cíle, na které vydá Evropská komise vyhodnocení, které slouží pro stanovisko Evropské rady. Ta pak vydává členskému státu doporučení (v případě, že se program liší od plánovaných střednědobých rozpočtových cílů), jak schodek odstranit. Pokud doporučení není respektováno a dochází nadále k porušení podmínek, pak může být Evropskou komisí země napomenuta. Nápravná část Paktu se zaměřuje na postupy v případě, kdy členská země sleduje dlouhodobě neudržitelnou fiskální politiku, kvůli čemuž s ní byla zahájena tzv. procedura při nadměrném schodku. „*Nadměrný schodek je vymezen stejným způsobem, s jakým operuje maastrichtské fiskální kritérium. Tedy pomocí referenční hodnoty 3 % pro rozpočtový deficit a 60 % pro vládní dluh včetně zpřesňujících podmínek ohledně nedosahování referenčních hodnot.*“⁴¹ Toto pravidlo upravuje požadavek na přibližování se k tzv. referenční hodnotě zadluženosti uspokojivým tempem, nicméně je přihlíženo k případným relevantním okolnostem a vlivům. Pařížková uvádí vedle procedury při nadměrném schodku i další vynucovací mechanismy, které zajišťují plnění dohodnutých pravidel: Peer pressure či signifikantní

⁴¹ Ministerstvo financí Česká republika. Pakt stability a růstu [online]. 2023 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/pakt-stability-a-rustu>.

odchylku.⁴² Nástroj Peer Pressure, resp. morální tlak, „je pevně spjat se stabilizačním nebo konvergenčním programem daného členského státu, a jejich souladu s tzv. BEGPS (Broad economic policy guidelines)“.⁴³ V rámci signifikantní odchylky je analyzován Evropskou komisí fiskální vývoj členských zemí. „Pokud Evropská komise identifikuje ve vztahu ke střednědobému fiskálními cíli případně ve vztahu k trajektorii případnou signifikantní odchylku, která vede k jeho dosažení.“⁴⁴

- b) Rozpočtový pakt – Zavádí do předpisů jednotlivých členských států pravidlo vyrovnaného rozpočtu. Na rozdíl od Paktu stability a růstu požaduje nižší limit schodku, který nesmí přesáhnout 0,5 % HDP (přičemž zároveň platí pravidlo, je-li veřejný dluh nižší než 60 % HDP, platí limit schodku ve výši 1 % HDP). Tento stav je nazýván tzv. dluhová brzda. Sankce za neplnění rozpočtového paktu je v možnosti členských zemí daný stát žalovat u Soudního dvora EU. Další možným opatřením je automatické použití opravného mechanismu, včetně přísnějších pravidel při nadměrném schodku. Velmi důležitou podmínkou pro poskytování finanční pomoci z Evropského mechanismu stability relevantním ekonomikám je podepsání tohoto rozpočtového paktu. Cílem rozpočtového paktu je posílit rozpočtovou kázeň vlád zemí eurozóny po dluhové krizi v roce 2008.⁴⁵

⁴² *Studijní materiály Masarykovy univerzity – Pakt stability a růstu, JUDr. Pařízková Ivana* [online]. 2021 [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/law/jaro2021/BVV11K/111129017/Pakt_stability_a_rustu.pdf.

⁴³ *Studijní materiály Masarykovy univerzity – Pakt stability a růstu, JUDr. Pařízková Ivana* [online]. 2021 [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/law/jaro2021/BVV11K/111129017/Pakt_stability_a_rustu.pdf.

⁴⁴ *Studijní materiály Masarykovy univerzity – Pakt stability a růstu, JUDr. Pařízková Ivana* [online]. 2021 [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/law/jaro2021/BVV11K/111129017/Pakt_stability_a_rustu.pdf.

⁴⁵ *Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union: (also known as the fiscal compact)* [online]. 2014 [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/en/legal-content/summary/treaty-on-stability-coordination-and-governance-in-the-economic-and-monetary-union-also-known-as-the-fiscal-compact.html>.

c) Reformy posilující správu ekonomických součástí v eurozóně – Mezi reformy se řadí nařízení EU pro sledování a posuzování návrhů rozpočtových plánů a zajištění nápravy nadměrného schodku členských států v eurozóně a také nařízení EU o posílení hospodářského a rozpočtového dohledu nad členskými státy, jejichž finanční stabilita je postižena nebo ohrožena. Tato nařízení mají za cíl ještě více posílit správu ekonomických záležitostí a bývají označována jako tzv. „two-pack“. Předmětem těchto nařízení je stanovení společné rozpočtové lhůty pro všechny členy eurozóny a pravomoc Komise sledovat a posuzovat rozpočtové plány členských zemí. Nařízení dále stanoví povinnost dotčeného státu neplnící schodkový fiskální rozpočet provést strukturální reformy a opatření vedoucí k nápravě. Druhé z nařízení stanoví pravidla zvýšeného dohledu a finanční pomoci a je závazné pro členské státy, které se potýkají se závažnými obtížemi v oblasti finanční stability, případně pro ekonomiky, jejichž finanční stabilita je ohrožena.⁴⁶

1.7 Makroekonomický dohled

V následující části diplomové práce je popsán účel makroekonomického dohledu a proces, resp. Procedura nápravy v případě tzv. makroekonomické nerovnováhy.

Finanční krize z roku 2008 prokázala nedostatečný zájem, který byl věnován makroekonomickým nerovnováhám a dalším projevům nerovnoměrnosti uvnitř HMU. *„Shovívavost k nerespektování častých doporučení, která byla průběžně adresována členskými zeměmi v rámci pravidelného mnohostranného dohledu, se ukázala jako chybná. Tato zkušenost upozornila na skutečnost, že tento dohled, má-li být účinný, musí být podpořen vhodným vynucovacím mechanismem.“*⁴⁷

⁴⁶ European Parliament: *The EU framework for fiscal policies* [online]. 2022 [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.6.6.pdf.

⁴⁷ APPLOVÁ, Petra. A New Procedure to Deal with the Macroeconomic Imbalance in the European Union. *Scientific Papers of the University of Pardubice, Series D, Faculty of Economics and Administration*, 2012, vol. 18, no. 24, pp. 5-13. ISSN: 1211-555X.

V rámci makroekonomického dohledu vešla v prosinci roku 2011 v účinnost tzv. **Postup při makroekonomické nerovnováze** s primárním cílem včasné identifikace a následné nápravy makroekonomických nerovnováh napříč jednotlivými ekonomikami EU.

Makroekonomický dohled lze členit, obdobně jako Paktu stability a růstu, na preventivní a nápravnou část. V rámci preventivní části, která je zaměřená na předcházení makroekonomickým nerovnováhám, je stěžejním Zpráva mechanismu varování. Nápravná část naproti tomu usiluje o korekci již existujících makroekonomických nerovnováh.

- Zpráva mechanismu varování

Zpráva mechanismu varování sestavuje Komise EU na základě konzultací s Evropským parlamentem, Radou a Evropskou radou pro systémová rizika. Smyslem tohoto nového vynucovacího mechanismu je identifikování těch členských zemí, které by se mohly dostat do problémů z důvodu různých nerovnováh. K tomuto účelu je sestavována tzv. hodnotící tabulka (scoreboard) skládající se z různých ukazatelů, které se zaměřují na oblast vnějších nerovnováh a konkurenceschopnosti a na oblast vnitřních nerovnováh.

Sledována je tzv. „prahová hodnota“ každého zvoleného indikátoru, která signalizuje možný problém. Pokud k takové situaci dojde, jsou nutné další ekonomické analýzy ukazující, zda je makroekonomická nerovnováha pravděpodobná, již existuje nebo je napravena.

Pokud k nerovnováze došlo, je povinností Komise vydat preventivní doporučení, musí informovat dané orgány EU (Parlament, Radu, Euroskupinu).

- Procedura při nadměrné nerovnováze

V případě nadměrné nerovnováhy je s danou ekonomikou zahájena procedura při nadměrné nerovnováze. Tato ekonomika má poté povinnost vypracovat akční plán nápravy, který nastiňuje postup při odstraňování makroekonomických nerovnováh. Na plnění dílčích opatření plánu i jeho časových lhůt dohlíží

Komise. I nadále platí nutnost informovat určené orgány Evropské unie. Pokud stát dané plány neplní, následují sankce.⁴⁸

Na přijetí členské země EU do eurozóny mohou mít značný vliv rovněž různé makroekonomické nerovnováhy. „Zpřísněný makroekonomický dohled, který se stal součástí právního prostředí EU, je využíván Komisí jako další významný informační zdroj při hodnocení procesu konvergence a jeho udržitelnosti v zemích usilujících o členství v eurozóně.“⁴⁹

1.8 Finanční pomoc členským státům Evropské unie

V této podkapitole jsou popsány způsoby finanční pomoci členským státům a podpůrné programy pro úvěrování. Na závěr jsou uvedeny další finanční nástroje pomoci při řešení krizí.

Mechanismy finanční pomoci napříč Unií slouží k zachování finanční stability EU a eurozóny, neboť finanční problémy v jednom členském státě mohou mít výrazný dopad na makrofinanční stabilitu v ostatních členských státech. Finanční pomoc má charakter půjčky, resp. úvěru, tak aby napomohla ekonomice v roli příjemce finanční pomoci k provedení nezbytných např. fiskálních, hospodářských reforem a reformy mechanismu dohledu. Tyto reformy jsou dohodnuty a popsány v memorandech o porozumění, jež jsou zveřejněny na internetových stránkách Komise a případně na internetových stránkách Evropského mechanismu stability.⁵⁰ Mechanismy finanční pomoci chápeme jako základní prvky ekonomických záležitostí HMU. Konkrétně se jedná o úvěrové programy:⁵¹

⁴⁸ *European Parliament: Makroeconomic surveillance* [online]. 2022 [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.6.7.pdf.

⁴⁹ Ministerstvo financí Česká republika. Makroekonomický dohled [online]. 2023 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/makroekonomicky-dohled>.

⁵⁰ Studijní materiály Policejní akademie ČR v Praze, 2023.

⁵¹ *European Parliament: Financial assistance to EU Member States* [online]. 2022 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/91/financial-assistance-to-eu-member-states>.

- a) Evropský mechanismus finanční stabilizace (EFSM) – Nástroj slouží Evropské komisi k půjčkám na finančních trzích ve výši až šedesát miliard EUR, kdy je tato půjčka kryta rozpočtovou zárukou EU. Z tohoto fondu je možné poskytnout pomoc všem členským státům EU, ale je primárně určen na mimořádné situace, bývá použit před nebo souběžně pomocí Evropského mechanismu stability.
- b) Evropský nástroj finanční stability (EFSF) – Jedná se o úvěry financované dluhopisy EFSF na kapitálových trzích. Ručiteli jsou státy eurozóny. Celková kapacita EFSF je 440 miliard EUR. Skládá se z Evropské rady pro systémová rizika, Evropského orgánu pro bankovníctví, Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy, Evropského orgánu pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění a orgánů dohledu členských států EU. Od vytvoření Evropského mechanismu stability nebyla žádná pomoc z EFSF poskytnuta.
- c) Evropský mechanismus stability (ESM) – Zřízen mezivládní dohodou, tj. mimo právní rámec EU v říjnu roku 2012. Aktuálně se jedná o jediný stálý nástroj finanční pomoci členským zemím eurozóny a jeho kapacita je 500 miliard EUR. Financován je z půjček na finančních trzích a ručiteli jsou jako v předchozím případě členské státy eurozóny. Tento fond byl transformován v roce 2017 na Evropský měnový fond (EMF).
- d) Evropský měnový fond (EMF) – Jedná se o transformovaný fond ESM, proto stále zachovává finanční a institucionální strukturu ESM, navíc poskytuje společný mechanismus jištění Jednotného fondu pro řešení krizí v gesci BU. Nyní se jedná o základní pilíř správy ekonomických záležitostí HMU, neboť zpřísňuje sledování a dohled nad členskými státy, které mají problémy s finanční stabilitou, veřejnými financemi, případně jim problémy hrozí. V praxi to fond funguje tak, že členský stát, který požádá o finanční pomoc a vypracuje návrh „ozdravného“ programu po dohodě s Komisí (ta spolupracuje s ECB a případně také s MMF), teprve poté jsou mu finance uvolněny. Tím je zajištěno, že poskytnutí

finanční pomoci je zajištěno opatřeními ve formě fiskálních a hospodářských reforem. Poskytnutí pomoci může být pozastaveno v případě, že daný stát dohodnutá opatření neplní.

- e) Nástroj podpory platební bilance – Tento nástroj byl zřízen v roce 2002 pro členské státy mimo eurozónu, které mají potíže s vnějším financováním. Dle názvu se jedná o nástroj podpory platební bilance. Poskytnuté úvěry mají podobu střednědobé finanční pomoci (zpravidla poskytované se spoluprací MMF). I tato forma pomoci je podmíněna provedením reforem vedoucích k odstranění hospodářských problémů.
- f) Další finanční nástroje – v souvislosti s pandemickou krizí Covid-19 byla předložena řada finančních nástrojů pro zmírnění dopadů krize. Do těchto nástrojů lze zahrnout *Evropský nástroj pro dočasnou podporu na zmírnění rizik nezaměstnanosti v mimořádné situaci (SURE)*, *Evropský nástroj na podporu oživení (NGEU)* a také *Nástroj pro oživení a odolnost (RRF)*.⁵²

Je nutné vzít do úvahy, že ne každé deficitní financování vede k dlouhodobému zadlužení. Vždy záleží na provedení způsobu reforem ve veřejných financích, a pokud plánované výdaje směřují na podporu produktivních investic a vzdělání, vědy a výzkumu, mohou tyto výdaje i za cenu rozpočtového deficitu podpořit konkurenceschopnost ekonomiky a ekonomický růst.⁵³

⁵² *European Parliament: Financial assistance to EU Member States* [online]. 2022 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.6.8.pdf.

⁵³ LACINA, Lubor a kolektiv. *Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii*. Str. 14 Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7179-560-5.

2 Naplňování konvergenčních kritérií členskými státy Evropské unie

V této kapitole jsou podrobněji rozebrána jednotlivá konvergenční kritéria nutná pro vstup členské země EU do eurozóny. Jedná se o cenovou stabilitu, zdravé a udržitelné veřejné finance, stabilitu směnného kurzu a dlouhodobé nominální úrokové sazby.

- Maastrichtská konvergenční kritéria

Pro vstup do eurozóny je nutné splnit konvergenční kritéria, celkem čtyři, která jsou uvedena ve Smlouvě o fungování Evropské unie, konkrétně v Protokolu č. 13, o kritériích konvergence, rozdělené do několika článků. Kritéria hospodářské konvergence jsou:

- 1) Cenová stabilita – jak je uvedeno v Článku 1, cenová stabilita „znamená, že členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením, jež nepřekračuje o více než 1,5procentního bodu míru inflace nejvýše tří členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků. Inflace se měří pomocí indexu spotřebitelských cen na srovnatelném základě s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech.“⁵⁴
- 2) Zdravé a udržitelné veřejné finance – toto kritérium je definováno v Článku 2. Hovoří se zde o podmínce, která stanoví, že proti zemi, která projeví zájem vstoupit do eurozóny, nebylo vedeno řízení z důvodu nadměrného schodku. Fiskální (rozpočtové) kritérium se skládá ze dvou částí – předepsaný limit se týká jednak deficitu veřejných financí, jednak dluhu vládního sektoru, přičemž obě nominální veličiny jsou vztaženy k HDP v běžných cenách. Podle paktu růstu a stability nesmí deficit veřejných rozpočtů dané země za běžné ekonomické situace převýšit

⁵⁴ Official Journal of the European Union: Consolidated version of the treaty on the functioning of the European Union [online]. 2012 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>.

hranici 3 % HDP, považovanou za ochranu stability veřejných rozpočtů. Poměr veřejného zadlužení k HDP nemá překročit hranici 60 % HDP. Pokud tato situace nastane a dané hodnoty jsou překročeny, zahájí Evropská komise s dotčenou zemí proceduru o nadměrném schodku.

- 3) Stabilita směnného kurzu – Článek 3 hovoří o uplatnění tohoto kritéria jako povinnosti země po dobu minimálně dvou let před šetřením se účastnit mechanismu směnných kurzů ERM II, kdy po tuto dobu nesmí dojít k výrazným odchylkám směnných kurzů a také nesmí daný stát z vlastního podnětu devalvovat střední kurz (centrální paritu) své měny vůči kurzu eura. Prakticky plnění těchto podmínek probíhá tak, že členská země usilující o vstup do eurozóny a zároveň plnící Maastrichtská konvergenční kritéria, požádá o vstup do ERM II a prokáže schopnost své ekonomiky řádně fungovat bez přílišného kolísání měny. ERM II funguje tak, že měna vstupující země je navázána na euro prostřednictvím tzv. centrální parity dohodnuté nejen s členskými státy eurozóny, ale i dalšími státy, které již jsou v procesu ERM II a Evropskou centrální bankou se zapojením Evropské komise. V dalším kroku je národní měna přistupujícího státu sledována a smí kolísat v rozsahu patnácti procent pod, či nad centrální paritou. Vstup do ERM II je dobrovolný, nicméně je povinný pro vstup do eurozóny. Zároveň od roku 2018 platí povinnost spolupráce s jednotným mechanismem dohledu ECB včetně plnění politických závazků.⁵⁵
- 4) Dlouhodobé nominální úrokové sazby – Podle Článku č. 4 je vyžadováno v průběhu jednoho roku před šetřením, aby průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba nebyla vyšší o více než dva procentní body než úroková úroveň tří států (členských) dosahujících nejlepších výsledků z pohledu cenové stability.

⁵⁵ FLEISCHMANN, Luboš. *Evropská hospodářská a měnová unie v souvislostech*. Str. 75-76
Praha: Grada Publishing, 2022. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-1026-1.

2.1 Komparace plnění konvergenčních kritérií napříč členskými státy Evropské unie

V následující kapitole bude vyhodnoceno plnění dílčích Maastrichtských konvergenčních kritérií jednotlivými členskými státy EU, resp. v případě kritéria stability směnného kurzu ekonomikami, jež nejsou k lednu 2023 součástí eurozóny. Za relevantní časový horizont bylo zvoleno období od roku 2012 do roku 2021, resp. 2022 dle dostupnosti daných dat. Z důvodu přehlednosti informací o vývoji a naplňování zvolených ekonomických ukazatelů ekonomikami EU byla zvolena „metoda semaforu“, která pomocí barev zjednodušuje interpretaci výsledných dat.

- Konvergenční kritérium cenové stability

Jak již bylo zmíněno, kritérium cenové stability posuzuje míru inflace, která nesmí být o více než 1,5procentního bodu vyšší než průměr tří zemí EU s nejlepšími výsledky v oblasti cenové stability.

Tabulka 2 zachycuje vývoj cenové stability v jednotlivých zemích EU v letech 2012 až 2022, a to prostřednictvím ukazatele průměrné míry inflace vykázaného harmonizovaným indexem spotřebitelských cen (HICP). HICP vyjadřuje skutečnost, že všechny země EU dodržují stejnou metodiku výpočtu. Tím je zajištěna srovnatelnost údajů mezi zeměmi, tzn. že pomocí tohoto ukazatele lze dobře sledovat, jak se ceny v ekonomice mění.⁵⁶ Údaje jsou dále doplněny hodnotou kritéria pro jednotlivé roky, která je určována na základě výsledné míry inflace tří zemí EU, které mají v dotčeném roce nejnižší míru inflace.

⁵⁶ EUROPEAN CENTRAL BANK. What is inflation [online]. 2023 [cit. 2023-02-21] Dostupné z https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/what_is_inflation.en.html

Tabulka 2 - Průměrná míra inflace v jednotlivých zemích EU v letech 2012 – 2022 (v %)

Země	Rok										
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BE	2,6	1,2	0,5	0,6	1,8	2,2	2,3	1,2	0,4	3,2	10,3
BG	2,4	0,4	-1,6	-1,1	-1,3	1,2	2,6	2,5	1,2	2,8	13,0
CZ	3,5	1,4	0,4	0,3	0,6	2,4	2,0	2,6	3,3	3,3	14,8
DK	2,4	0,5	0,4	0,2	0,0	1,1	0,7	0,7	0,3	1,9	8,5
DE	2,2	1,6	0,8	0,7	0,4	1,7	1,9	1,4	0,4	3,2	8,7
EE	4,2	3,2	0,5	0,1	0,8	3,7	3,4	2,3	-0,6	4,5	19,4
IE	1,9	0,5	0,3	0,0	-0,2	0,3	0,7	0,9	-0,5	2,4	8,1
EL	1,0	-0,9	-1,4	-1,1	0,0	1,1	0,8	0,5	-1,3	0,6	9,3
ES	2,4	1,5	-0,2	-0,6	-0,3	2,0	1,7	0,8	-0,3	3,0	8,3
FR	2,2	1,0	0,6	0,1	0,3	1,2	2,1	1,3	0,5	2,1	5,9
HR	3,4	2,3	0,2	-0,3	-0,6	1,3	1,6	0,8	0,0	2,7	10,7
IT	3,3	1,2	0,2	0,1	-0,1	1,3	1,2	0,6	-0,1	1,9	8,7
CY	3,1	0,4	-0,3	-1,5	-1,2	0,7	0,8	0,5	-1,1	2,3	8,1
LV	2,3	0,0	0,7	0,2	0,1	2,9	2,6	2,7	0,1	3,2	17,2
LT	3,2	1,2	0,2	-0,7	0,7	3,7	2,5	2,2	1,1	4,6	18,9
LU	2,9	1,7	0,7	0,1	0,0	2,1	2,0	1,6	0,0	3,5	8,2
HU	5,7	1,7	0,0	0,1	0,4	2,4	2,9	3,4	3,4	5,2	15,3
MT	3,2	1,0	0,8	1,2	0,9	1,3	1,7	1,5	0,8	0,7	6,1
NL	2,8	2,6	0,3	0,2	0,1	1,3	1,6	2,7	1,1	2,8	11,6
AT	2,6	2,1	1,5	0,8	1,0	2,2	2,1	1,5	1,4	2,8	8,6
PL	3,7	0,8	0,1	-0,7	-0,2	1,6	1,2	2,1	3,7	5,2	13,2
PT	2,8	0,4	-0,2	0,5	0,6	1,6	1,2	0,3	-0,1	0,9	8,1
RO	3,4	3,2	1,4	-0,4	-1,1	1,1	4,1	3,9	2,3	4,1	12,0
SI	2,8	1,9	0,4	-0,8	-0,2	1,6	1,9	1,7	-0,3	2,0	9,3
SK	3,7	1,5	-0,1	-0,3	-0,5	1,4	2,5	2,8	2,0	2,8	12,1
FI	3,2	2,2	1,2	-0,2	0,4	0,8	1,2	1,1	0,4	2,1	7,2
SE	0,9	0,4	0,2	0,7	1,1	1,9	2,0	1,7	0,7	2,7	8,1
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací*	1,3	-0,2	-1,1	-1,2	-1,2	0,6	0,7	0,4	-1,0	0,7	6,4
Hodnota kritéria	2,8	1,3	0,4	0,3	0,3	2,1	2,2	1,9	0,5	2,2	7,9

Pozn.: * Tři členské země EU s nejlepšími výsledky v oblasti cenové stability.

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat. HICP – inflation rate [online]. 2023 [cit. 2023-02-21].

Dostupný z <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/main/data/database> a vlastní výpočty autora.

Pomocí „metody semaforu“ byly země EU rozděleny do tří skupin: a) zelenou barvou byly označeny země, které v daném roce plnily konvergenční kritérium cenové stability, tj. průměrná míra inflace byla o více než 1,5 procentního bodu nižší než průměr tří zemí EU s nejlepšími výsledky v oblasti cenové stability; b) žlutou barvou byly označeny ekonomiky, které dosahovaly stejných výsledků jako je hodnota kritéria cenové stability pro daný rok; c) červenou barvou byly zvýrazněny země, které konvergenční kritérium z důvodu vysokých hodnot inflace pro daný rok nesplnily.

Údaje v tabulce dokládají, že rok 2021 a především rok 2022 byl pro naprostou většinu zemí EU rokem vysoké míry inflace. Ač referenční hodnota kritéria byla v roce 2021 ve výši 2,2 %, nesplnilo konvergenční kritérium cenové stability 19 zemí EU. V roce 2022, přestože došlo k výraznému nárůstu referenční hodnoty kritéria o 5,7 % na hodnotu 7,9 %, nesplnilo kritérium dokonce 24 ekonomik, tj. více než 88 % členských zemí EU. Tuto skutečnost lze bezpochyby přisuzovat válečnému konfliktu na Ukrajině, který následně vedl mj. k energetické a potravinové krizi (blíže viz kapitola 3 Vybrané problémy řešené Evropskou unií). K mimořádně silnému růstu spotřebitelských cen významně přispívají nejen ceny potravin, pohonných hmot, elektřiny či zemního plynu, ale i další kategorie zboží a služeb.

Ve zvoleném časovém horizontu lze, při neuvažování posledních dvou let, identifikovat 18 zemí, které dané konvergenční kritérium převážně plní (BG, DK, DE, IE, EL, ES, FR, HR, IT, CY, LV, LU, NL, PL, PT, SI, FI, SE). Z uvedeného výčtu vyplývá, že více než 66 % členských EU dosahuje v rámci cenové stability převážně žádoucích výsledků. Nicméně mezi ekonomikami mající s naplňováním tohoto konvergenčního kritéria problémy lze dle provedené analýzy řadit zvláště CZ, EE, RO, HU.

- Konvergenční kritérium veřejných financí

Kritérium veřejných financí se skládá ze dvou částí: a) deficit veřejných financí dané země nesmí převýšit hranici 3 % HDP v běžných cenách; b) dluh vládního sektoru nemá překročit hranici 60 % HDP v běžných cenách. Země EU musí pro plnění kritéria splňovat obě dílčí kritéria současně.

- a) Deficit veřejných financí

Tabulka 3 se zaměřuje na plnění dílčí části kritéria vztahující se k deficitu veřejných financí zemí EU ve vztahu k HDP, a to v letech 2012 až 2021, kdy prostřednictvím „metody semaforu“ byly ekonomiky EU barevně rozlišeny dle dosahovaných hodnot daného kritéria, přičemž referenční hodnota je ve výši -0,3 % HDP. Zelenou barvou byly označeny země splňující fiskální kritérium, tj. jejich deficit veřejných financí byl do úrovně 3 % HDP; červená barva značí země, jejichž deficit veřejných rozpočtů přesahuje referenční hodnotu 3 % HDP; žlutá barva připadá zemím, které dosahují právě referenční hodnoty.

Tabulka 3 – Deficit veřejných financí zemí EU v letech 2012 – 2021 (v % HDP)

Země	Rok									
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
BE	-4,3	-3,1	-3,1	-2,4	-2,4	-0,7	-0,9	-1,9	-9,0	-5,6
BG	-0,8	-0,7	-5,4	-1,9	0,3	1,6	1,7	2,1	-3,8	-3,9
CZ	-3,9	-1,3	-2,1	-0,6	0,7	1,5	0,9	0,3	-5,8	-5,1
DK	-3,5	-1,2	1,1	-1,2	0,1	1,8	0,8	4,1	0,2	3,6
DE	0,0	0,0	0,6	1,0	1,2	1,3	1,9	1,5	-4,3	-3,7
EE	-0,3	0,2	0,7	0,1	-0,4	-0,5	-0,6	0,1	-5,5	-2,4
IE	-8,5	-6,4	-3,6	-2,0	-0,8	-0,3	0,1	0,5	-5,0	-1,7
EL	-9,1	-13,4	-3,7	-5,9	0,2	0,6	0,9	1,1	-9,9	-7,5
ES	-11,6	-7,5	-6,1	-5,3	-4,3	-3,1	-2,6	-3,1	-10,1	-6,9
FR	-5,0	-4,1	-3,9	-3,6	-3,6	-3,0	-2,3	-3,1	-9,0	-6,5
HR	-5,5	-5,5	-5,2	-3,5	-1,0	0,6	-0,1	0,2	-7,3	-2,6
IT	-2,9	-2,9	-3,0	-2,6	-2,4	-2,4	-2,2	-1,5	-9,5	-7,2
CY	-5,7	-5,6	-8,8	-0,9	0,3	1,9	-3,6	1,3	-5,8	-1,7
LV	-1,4	-1,2	-1,6	-1,4	0,0	-0,8	-0,8	-0,6	-4,3	-7,0
LT	-3,2	-2,6	-0,6	-0,3	0,3	0,4	0,5	0,5	-7,0	-1,0
LU	0,5	0,8	1,3	1,3	1,9	1,4	3,0	2,2	-3,4	0,8
HU	-2,3	-2,6	-2,8	-2,0	-1,8	-2,5	-2,1	-2,0	-7,5	-7,1
MT	-3,4	-2,2	-1,5	-0,8	1,1	3,3	2,1	0,6	-9,4	-7,8
NL	-3,9	-3,0	-2,3	-1,9	0,1	1,4	1,5	1,8	-3,7	-2,6
AT	-2,2	-2,0	-2,7	-1,0	-1,5	-0,8	0,2	0,6	-8,0	-5,9
PL	-3,8	-4,3	-3,7	-2,6	-2,4	-1,5	-0,2	-0,7	-6,9	-1,8
PT	-6,2	-5,1	-7,4	-4,4	-1,9	-3,0	-0,3	0,1	-5,8	-2,9
RO	-3,8	-2,3	-1,2	-0,5	-2,5	-2,5	-2,8	-4,3	-9,2	-7,1
SI	-4,0	-14,6	-5,5	-2,8	-1,9	-0,1	0,7	0,6	-7,7	-4,7
SK	-4,4	-2,9	-3,1	-2,7	-2,6	-1,0	-1,0	-1,2	-5,4	-5,5
FI	-2,2	-2,5	-3,0	-2,4	-1,7	-0,7	-0,9	-0,9	-5,5	-2,7
SE	-1,1	-1,5	-1,5	0,0	1,0	1,4	0,8	0,6	-2,8	-0,1
Hodnota kritéria	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat. General government deficit/surplus [online]. 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupný z <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/main/data/database>.

Z barevné klasifikace dosažených hodnot fiskálního konvergenčního kritéria vyplývá, že žádná ekonomika EU v celém zvoleném období neplnila stanovenou

výši deficitu veřejných rozpočtů, dokonce 8 zemí EU kritérium neplnilo v celém období. Na druhou stranu mezi země, které kritérium po většinu daného období splňovaly, lze zahrnout LU, DE, DK a SE.

b) Dluh sektoru vládních institucí

Vývoj dluhu vládního sektoru ekonomik EU v letech 2012 až 2021 prostřednictvím procentní výše HDP zachycuje Tabulka 4, kdy dle dosahované úrovně tohoto fiskálního kritéria byly země EU barevně rozlišeny rovněž do skupin: a) zelenou barvou jsou zvýrazněny země plnící dané kritérium, tzn., že zadlužení jejich vládního sektoru nedosahuje v daném roce hodnoty 60 % HDP; b) červená barva určuje země s vysokým zadlužením vládního sektoru. Z dosažených hodnot vyplývá, že žádná ekonomika EU nedosahovala ve zvoleném časovém horizontu výše referenční hodnoty.

Dle Tabulky 4 je zřejmé, že naplňování tohoto fiskálního kritéria je pro země EU dosažitelnější v porovnání s kritériem deficitu veřejných rozpočtů. V celém zvoleném časovém období, tj. od roku 2012 do 2021, plnilo kritérium 10 členských zemí EU, tedy více než 37 % zemí EU (BG, CZ, DK, EE, LV, LT, LU, PL, RO, SE). Naopak 10 zemí se však potýkalo a stále potýká s významným zadlužením vládního sektoru, jenž přesahuje hodnoty 60 % HDP v celém zvoleném období (BE, EL, ES, FR, HR, IT, CY, HU, AT, PT). U tří ekonomik lze naopak identifikovat zlepšování stavu veřejných financí, kdy ve zvoleném období země úroveň svého zadlužení ve vztahu k referenční hodnotě kritéria snižovaly (IE, MT, NL).

Tabulka 4 – Dluh sektoru vládních institucí zemí EU v letech 2012 – 2021 (v % HDP)

Země	Rok									
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
BE	104,8	105,5	107,0	105,2	105,0	102,0	99,9	97,6	112,0	109,2
BG	16,6	17,0	27,0	25,9	29,1	25,1	22,1	20,0	24,5	23,9
CZ	44,2	44,4	41,9	39,7	36,6	34,2	32,1	30,0	37,7	42,0
DK	44,9	44,0	44,3	39,8	37,2	35,9	34,0	33,7	42,2	36,6
DE	80,7	78,3	75,3	71,9	69,0	64,6	61,3	58,9	68,0	68,6
EE	9,8	10,2	10,6	10,1	10,0	9,1	8,2	8,5	18,5	17,6
IE	119,6	119,9	104,3	76,7	74,3	67,6	63,0	57,0	58,4	55,4
EL	162,0	178,2	180,3	176,7	180,5	179,5	186,4	180,6	206,3	194,5
ES	90,0	100,5	105,1	103,3	102,7	101,8	100,4	98,2	120,4	118,3
FR	90,6	93,4	94,9	95,6	98,0	98,1	97,8	97,4	115,0	112,8
HR	69,2	80,1	83,8	83,2	79,7	76,5	73,2	71,0	87,0	78,4
IT	126,5	132,5	135,4	135,3	134,8	134,2	134,4	134,1	154,9	150,3
CY	80,1	103,7	108,8	106,8	102,6	92,6	98,1	90,4	113,5	101,0
LV	42,4	40,3	41,6	37,0	40,3	38,9	37,0	36,5	42,0	43,6
LT	39,7	38,7	40,5	42,5	39,7	39,1	33,7	35,8	46,3	43,7
LU	20,9	22,4	21,9	21,1	19,6	21,8	20,9	22,4	24,5	24,5
HU	78,2	77,2	76,5	75,8	74,9	72,1	69,1	65,3	79,3	76,8
MT	66,6	66,4	62,1	56,2	54,7	47,8	43,7	40,7	53,3	56,3
NL	66,2	67,7	67,9	64,6	61,9	57,0	52,4	48,5	54,7	52,4
AT	81,9	81,3	84,0	84,9	82,8	78,5	74,1	70,6	82,9	82,3
PL	54,8	57,1	51,4	51,3	54,5	50,8	48,7	45,7	57,2	53,8
PT	129,0	131,4	132,9	131,2	131,5	126,1	121,5	116,6	134,9	125,5
RO	35,4	37,8	39,2	37,8	37,9	35,3	34,5	35,1	46,9	48,9
SI	53,6	70,0	80,3	82,6	78,5	74,2	70,3	65,4	79,6	74,5
SK	51,7	54,7	53,5	51,7	52,3	51,5	49,4	48,0	58,9	62,2
FI	57,7	60,6	64,5	68,3	68,0	66,0	64,9	64,9	74,8	72,4
SE	37,5	40,3	45,0	43,7	42,3	41,0	39,2	35,2	39,5	36,3
Hodnota kritéria	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat. General government gross debt [online]. 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupný z <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/main/data/database>.

- Kritérium stability směnného kurzu

Přijetí státu do eurozóny je podmíněno úspěšným, minimálně dvouletým setrváním národní měny v mechanismu ERM II. Mechanismus předpokládá pohyb kurzu v rámci flukтуаčního rozpětí $\pm 15\%$ bez devalvace centrální parity a nadměrných tlaků na kurz. Formální plnění kurzového kritéria je možné až po vstupu dané země do ERM II. Z uvedeného důvodu bude hodnocení tohoto konvergenčního kritéria prováděno u zemí mimo eurozónu pouze v hypotetické rovině.

Před vstupem do mechanismu směnných kurzů by byla stanovena centrální parita národní měny k euru, vůči níž by se fluktuace měnového kurzu sledovaly.

Tabulka 5 popisuje vývoj nominálního měnového kurzu nečlenských zemí eurozóny v letech 2012 až 2022, tj. v kurzu národní měny vůči euru, kdy hypotetická centrální parita národních měn byla stanovena na základě průměrné hodnoty roku 2018.

Tabulka 5 – Vývoj nominálního měnového kurzu zemí EU mimo eurozónu v letech 2012 - 2022

Země	Rok										
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BG - lev	1,956	1,9558	1,956	1,956	1,956	1,956	1,956	1,956	1,956	1,956	1,956
Hodnota kritéria	(1,6624; 2,2492)										
CZ - koruna	25,15	25,98	27,54	27,28	27,03	26,33	25,65	25,67	26,46	25,64	24,57
Hodnota kritéria	(21,799; 29,494)										
DK - koruna	7,444	7,458	7,455	7,459	7,445	7,439	7,453	7,466	7,454	7,437	7,440
Hodnota kritéria	(6,3352; 8,5712)										
HU - forint	289,25	296,87	308,71	310,00	311,44	309,19	318,89	325,30	351,25	358,52	391,29
Hodnota kritéria	(271,06; 366,72)										
PL - zlotý	4,185	4,198	4,184	4,184	4,363	4,257	4,262	4,298	4,443	4,565	4,686
Hodnota kritéria	(3,6223; 4,9007)										
RO - leu	4,459	4,419	4,444	4,445	4,490	4,569	4,654	4,745	4,838	4,922	4,931
Hodnota kritéria	(3,9559; 5,3521)										
SE - koruna	8,704	8,652	9,099	9,354	9,469	9,635	10,258	10,589	10,485	10,147	10,630
Hodnota kritéria	(8,7196; 11,7970)										

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat. ECU/EUR Exchange rates versus national currencies [online]. 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupný z <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/main/data/database>.

Na základě provedené analýzy hypotetické parity národních měn vůči euru bylo zjištěno, že u všech národních měn se měnový kurz pohyboval okolo hypotetické centrální parity (pouze s výjimkou maďarského forintu v roce 2022).

- Kritérium konvergence dlouhodobých úrokových sazeb

Dle Smlouvy o fungování Evropské unie je dané kritérium splněno, pokud výnosy z dluhopisů s průměrnou zbytkovou splatností 10 let nepřesáhnou o více než 2 procentní body průměr výnosů z dluhopisů ve třech zemích EU, které vykázaly nejlepší výsledky v rámci cenové stability.

Vývoj dlouhodobé úrokové sazby státních dluhopisů se splatností 10 let jednotlivých států EU v období 2012 – 2022 zachycuje Tabulka 6. Referenční hodnota kritéria byla pro jednotlivé roky určena na základě zmíněného vývoje cenové stability, resp. byla odvozena od vývoje dlouhodobé úrokové sazby z dluhopisů třech zemí s nejnižší úrovní inflace. Od této hodnoty byla poté stanovena hodnota kritéria konvergence úrokových sazeb pro dílčí roky prováděné analýzy.

K vyhodnocení splnění tohoto konvergenčního kritéria bylo opět využito aplikování „metody semaforu“, kdy zelená barva identifikuje země plnící kritérium dlouhodobé nominální úrokové sazby, naproti tomu červená barva značí ekonomiky s dlouhodobými úrokovými sazbami státních dluhopisů nad 2 procentní body průměrné hodnoty zemí s nejnižší inflací.

Dle provedené analýzy je zřejmé, že plnění tohoto konvergenčního kritéria je pro země EU nejjednodušší, neboť v celém zvoleném časovém období bylo kritérium plněno 14 zeměmi (BE, BG, DK, DE, FR, LV, LT, LU, MT, NL, AT, SK, FI, SE) a pouze 4 členské země EU nedokázaly dosáhnout hodnotu dlouhodobé úrokové sazby svých státních dluhopisů pod hodnotu konvergenčního kritéria po více než 2 roky (EL, CY, HU, RO).

Tabulka 6 – Dlouhodobé úrokové sazby státních dluhopisů zemí EU v letech 2012 – 2022 (v %)

Země	Rok										
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BE	3,00	2,41	1,71	0,84	0,48	0,72	0,79	0,19	-0,15	-0,01	1,73
BG	4,50	3,47	3,35	2,49	2,27	1,60	0,89	0,43	0,25	0,19	1,53
CZ	2,78	2,11	1,58	0,58	0,43	0,98	1,98	1,55	1,13	1,90	4,33
DK	1,40	1,75	1,32	0,69	0,32	0,48	0,45	-0,18	-0,36	-0,06	1,48
DE	1,50	1,57	1,16	0,50	0,09	0,32	0,40	-0,25	-0,51	-0,37	1,14
EE	N	N	N	N	N	N	N	N	-0,03	0,06	2,29
IE	6,17	3,79	2,37	1,18	0,74	0,80	0,95	0,33	-0,06	0,06	1,75
EL	22,5	10,05	6,93	9,67	8,36	5,98	4,19	2,59	1,27	0,88	3,49
ES	5,85	4,56	2,72	1,73	1,39	1,56	1,42	0,66	0,38	0,35	2,18
FR	2,54	2,20	1,67	0,84	0,47	0,81	0,78	0,13	-0,15	0,01	1,70
HR	6,13	4,68	4,05	3,53	3,48	2,77	2,17	1,29	0,83	0,45	2,70
IT	5,49	4,32	2,89	1,71	1,49	2,11	2,61	1,95	1,17	0,81	3,16
CY	7,00	6,50	6,00	4,54	3,77	2,62	2,18	1,07	0,88	0,37	2,96
LV	4,57	3,34	2,51	0,96	0,53	0,83	0,90	0,34	-0,06	0,00	2,27
LT	4,83	3,83	2,79	1,38	0,90	0,31	0,31	0,31	0,22	0,16	0,61
LU	1,82	1,85	1,34	0,37	0,25	0,54	0,56	-0,12	-0,41	-0,36	1,73
HU	7,89	5,92	4,81	3,43	3,14	2,96	3,06	2,47	2,23	3,06	7,57
MT	4,13	3,36	2,61	1,49	0,89	1,28	1,39	0,67	0,48	0,50	2,41
NL	1,93	1,96	1,45	0,69	0,29	0,52	0,58	-0,07	-0,38	-0,33	1,38
AT	2,37	2,01	1,49	0,75	0,38	0,58	0,69	0,06	-0,22	-0,09	1,71
PL	5,00	4,03	3,52	2,70	3,04	3,42	3,20	2,35	1,50	1,95	6,05
PT	10,55	6,29	3,75	2,42	3,17	3,05	1,84	0,76	0,41	0,30	2,17
RO	6,68	5,41	4,49	3,47	3,32	3,96	4,69	4,54	3,89	3,62	7,48
SI	5,81	5,81	3,27	1,71	1,15	0,96	0,93	0,28	0,08	0,07	1,89
SK	4,55	3,19	2,07	0,89	0,54	0,92	0,89	0,25	-0,04	-0,08	2,07
FI	1,89	1,86	1,45	0,72	0,37	0,55	0,66	0,07	-0,22	-0,09	1,69
SE	1,59	2,12	1,72	0,72	0,54	0,65	0,65	0,04	-0,04	0,27	1,53
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací*	3,13	4,21	1,84	1,82	2,12	1,32	1,85	1,75	0,71	1,11	1,93
Hodnota kritéria	5,13	6,21	3,84	3,82	4,12	3,32	3,85	3,75	2,75	3,11	3,93

Pozn.: Jedná se o průměrné roční výnosy státních dluhopisů se zbytkovou splatností 10 let.

Pozn.: * Tři členské země EU s nejlepšími výsledky v oblasti cenové stability.

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat. EMU convergence criterion series – annual data [online]. 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupný z <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/main/data/database> a další výpočty autora.

- Shrnutí provedené analýzy naplňování Maastrichtských konvergenčních kritérií

Z provedené analýzy a komparace konvergenčních kritérií napříč zeměmi EU ve zvoleném období vyplývá, že většina zemí EU, včetně eurozóny, má značné problémy s naplňováním požadovaných hodnot, které jsou nezbytné pro přijetí jednotné měny. Zvláště země stojící mimo eurozónu ve zvoleném časovém horizontu od roku 2012 do současnosti definovaná konvergenční kritéria neplnila. Aby měnová unie správně fungovala, je nezbytná hospodářská sladěnost států eurozóny. Nicméně vývoj světových událostí po roce 2019 měl za následek prohloubení makroekonomické nerovnováhy zemí EU, a to včetně rozdílů uvnitř eurozóny.

Za posledních 20 let prošla EU velkou hospodářskou recesí, následně transformovanou v zemích eurozóny do dluhové krize, pandemickou krizí, či v roce 2022 energetickou krizí vyvolanou ruskou vojenskou agresí vůči Ukrajině. Tyto a další události ovlivňovaly a budou nadále ovlivňovat integraci eurozóny. Eurozóna se za dobu své existence rovněž rozšířila o nové členy, naposledy se k 1. lednu 2023 rozrostla o Chorvatsko, přičemž k přijetí eura od ledna 2025 směřuje též Bulharsko, pokud splní všechna kritéria pro zavedení jednotné evropské měny. S přijetím eura také souvisejí náklady vyplývající z nových institucionálních závazků daných vývojem v eurozóně, včetně povinnosti vstupu do bankovní unie či členství v Evropském stabilizačním mechanismu. Nové instituce a pravidla tak mění podobu eurozóny a obsah závazku přijetí eura, které je potřebné řádně vyhodnotit a brát v potaz při rozhodování o načasování vstupu do měnové unie.⁵⁷

⁵⁷ Ministerstvo Financí České republiky. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou [online]. 2022 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-12-07_Vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konvergenčních-kriterii.pdf.

3 Vybrané problémy řešené Evropskou unií

V této kapitole budou nastíněny vybrané, aktuálně řešené problémy dotýkající se EU. Jedná se o pandemii covid-19, energetickou krizi (včetně REPowerEU), válku na Ukrajině, boj proti klimatickým změnám či projekt digitálního eura.

- Pandemie covid-19

V roce 2020 došlo k rozšíření pandemie onemocnění covid-19, které bylo způsobené novým typem koronaviru SARS-CoV-2 po celém světě. Tato nemoc způsobila rychlé šíření nákazy v populaci a zahlcení zdravotnického systému. Jen několik málo států nebylo nemocí přímo ovlivněno, nicméně úzké obchodní vazby a otevřenost ekonomik způsobily závažný propad i ve státech s menším výskytem nemoci. V reakci na tuto krizovou situaci řada států ve světě jednotlivě vyhlášovala krizové stavy, uzavírala podniky, vzdělávací zařízení, omezovala pohyb osob nejen napříč státy, ale rovněž v rámci dané ekonomiky, či jednotlivých regionů a oblastí, čímž došlo ve většině případů k naprostému zmrazení mnoha částí ekonomiky. *„Ve snaze odvrátit katastrofické dopady na hospodářství a finanční stabilitu uvolnily centrální banky měnovou politiku. Pro zachování zaměstnanosti a odvrácení krachu domácností a podniků zaváděly státy podpůrná opatření v astronomických výškách.“*⁵⁸ Po prvotní reakci jednotlivých členských států se i následně EU pokusila o koordinaci a jednotný postup proti pandemii mj. za účelem ochrany života, zdraví a životních podmínek občanů. Snahou bylo omezení šíření viru, zajištění dostatečných zásob zdravotnického materiálu, podpora výzkumu léčebných a očkovacích látek a následně také podpora zachování pracovních míst a ochrana ekonomiky. Postupně došlo ke koordinaci volného pohybu osob v EU a byla přijímána společná cestovní opatření podle vývoje epidemiologické situace. Byly zavedeny tzv. „covid pasy“ neboli digitální certifikáty EU COVID usnadňující identifikaci osob očkovaných, či po prodělání nemoci. Pro podporu členských států ke zmírnění rizika zvýšené nezaměstnanosti, boji s negativními hospodářskými

⁵⁸ Česká národní banka. Reakce fiskální politiky na COVID-19 aneb jak z krize ven [online]. 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Reakce-fiskalni-politiky-na-COVID-19-aneb-jak-z-krize-rychle-ven/.

a sociálními důsledky byl využit dočasný program Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency (SURE), kdy jeho dostupnost byla ukončena ke konci roku 2022. Jeho úkolem bylo poskytnutí finanční pomoci formou půjček za výhodných podmínek postiženým členským zemím. Konkrétně tento nástroj podporoval režim zkrácené pracovní doby a dalších podobných opatření s cílem pomoci členským státům chránit pracovní místa, a tím i zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné před rizikem nezaměstnanosti a ztrátou příjmu. Půjčky poskytované členským státům v rámci tohoto nástroje byly podpořeny systémem dobrovolných záruk členských států.⁵⁹

Uzavírání podniků a firem a omezení volného pohybu osob se projevilo značným hospodářským propadem členských států EU, a to včetně zemí eurozóny. Jednotlivé ekonomiky i EU se prostřednictvím štedrých finančních injekcí snažily odvrátit následky pandemie covid-19 a pomoci tak se vymanit z hospodářské recese.

EU se rozhodla podpořit vedle programu SURE oživení ekonomiky pomocí vytvoření speciálního fondu EU v objemu 1824 miliard eur na období 2021–2027⁶⁰. Jedná se o balíček spojující víceletý finanční rámec a mimořádné úsilí o oživení. Dalším způsobem podpory je vytvoření dočasného nástroje „Next Generation EU, pomocí kterého jsou podporovány investice do zelené a digitální transformace a modernizace. Tento balíček v kombinaci s dlouhodobým rozpočtem EU je v historii EU nejrozsáhlejší a jeho úkolem je napravení hospodářských a sociálních škod způsobené pandemií. Ústředním prvkem tohoto fondu je Nástroj pro oživení a odolnost, prostřednictvím kterého jsou poskytovány členským zemím EU půjčky a granty na podporu reforem a investic. *„Zbývající finanční prostředky z NextGenerationEU jsou členským státům EU vypláceny prostřednictvím několika programů EU: pomoc při oživení*

⁵⁹ European Commission: SURE - The European instrument for temporary Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency [online]. 2023 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: https://economy-finance.ec.europa.eu/eu-financial-assistance/sure_en.

⁶⁰ European Council: The EU's response to the COVID-19 pandemic [online]. 2023 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/coronavirus/>.

pro soudržnost a území Evropy (REACT-EU), Horizont Evropa, InvestEU, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova nebo Fond pro spravedlivou transformaci (FST). V souvislosti s invazí Ruska na Ukrajinu by členské státy EU mohly využít některé z těchto finančních prostředků k řešení potřeb uprchlíků přicházejících na jejich území.⁶¹ Prostředky do tohoto balíčku si EU (prostřednictvím Evropské komise) půjčuje na trhu, a to za výhodnějších podmínek, než by se podařilo jednotlivým členským státům. Prostředky na splácení mají být pokryty ze systému pro obchodování s emisemi, mechanismu uhlíkového vyrovnání na hranicích a přerozdělením zisků největších nadnárodních společností.

Je nepochybné, že dopady a následná řešení následků pandemie covid-19 se ve většině ekonomik projevila negativně, a to mj. zvýšením deficitů rozpočtů, a to nejen růstem dluhu vládního sektoru, ale rovněž růstem rozpočtů municipalit. Tato skutečnost může v budoucnosti představovat významný problém, jak nastolit fiskální zdraví, resp. zdravé a udržitelné veřejné finance.

- Energetická krize v Evropské unii

Aktuálně řeší EU energetickou krizi vyvolanou několika faktory. Prvním faktorem je směřování EU k bezemisní energetice, jíž prostředkem jsou emisní povolenky. Ty podle J. Míla (bývalého ředitele ČEZ a.s. a bývalého vládního zmocněnce pro jadernou energetiku) fungují jako politický zásah do volného trhu a zvyšují uměle ceny elektřiny (především z uhelných elektráren). Bohužel se obchodování s nimi mohou účastnit další subjekty, které nejsou vlastníky licencí na obchod s elektrickou energií, což vyvolává další tlak na navýšení ceny. Dále na trh negativně působí odstavení jaderných a uhelných elektráren, což vyžaduje nutnou výstavbu plynových elektráren, které jsou dražší na provoz (a zároveň také produkují emise).⁶²

⁶¹ European Commission. Recovery plan for Europe [online]. 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/recovery-plan-europe_en.

⁶² Evropa jde do další pasti, varuje expert. EU zkouší opravit energetický trh [online]. Seznam zprávy, 2023 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika->

Primární důvody vzniku energetické krize lze přisuzovat prosazování obnovitelných zdrojů ze strany EU takovým způsobem, že v roce 2006 bylo nutné v řadě států vyhlásit stav nouze energetické soustavy. Výsledkem tohoto stavu nouze byla naštěstí změna pravidel s možností odstavení obnovitelných zdrojů při ohrožení přenosové soustavy. Nestabilita dodávek z obnovitelných zdrojů vedla k nutnosti kapacitních plateb a záruk veřejných rozpočtů, kterými státy garantují návratnost investic do elektráren jako stabilního zdroje výroby elektrické energie. Další negativní jev lze spatřovat v soustředění se na spotový trh, což způsobuje rozpad trhu s dlouhodobými kontrakty a tím neochotu investorů investovat do stavby stabilních zdrojů elektřiny, neboť se při nízkých cenách elektřiny nevyplatí drahá investiční výstavba. Souhrn všech výše uvedených situací umožňuje fungování pouze „*při značném převisu nabídky nad spotřebou. Politickými zásahy došlo k odstavení desítek tisíc megawattů instalovaného výkonu v levných stabilních, na počasí nezávislých zdrojích v celé Evropě, jejich náhrada byla bez finanční účasti státu znemožněna. To vedlo k nedostatku a k naplánovanému zdražení, které má ospravedlnit boj proti klimatické změně. Paradoxní je, že výsledkem je ještě větší znečištění ovzduší. Elektřina není běžná komodita, nejde skladovat. Proto se na burze neprodává samotná fyzická energie, ale poukázky na pozdější dodání, se kterými se dál obchoduje.*“⁶³

Velký vliv měla na současnou energetickou situaci v Evropě také manipulace s trhem ze strany Ruska, kdy zásobníky plynu byly pronajaty v EU ruskou firmou Gazprom, která nechala zásobníky před zimou nenaplněné, a tím způsobila

byznys-rozhovory-evropa-jde-do-dalsi-pasti-varuje-expert-eu-zkousi-opravit-energeticky-trh-223747

⁶³ *Evropa jde do další pasti, varuje expert. EU zkouší opravit energetický trh* [online]. Seznam zprávy, 2023 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-byznys-rozhovory-evropa-jde-do-dalsi-pasti-varuje-expert-eu-zkousi-opravit-energeticky-trh-223747>

umělý nedostatek dostupného zemního plynu, což způsobilo bezprecedentní nárůst jeho ceny a tím sekundárně růst ceny elektrické energie.⁶⁴

EU se aktuálně situaci na trhu s energiemi snaží řešit a zabránit opakovanému prudkému nárůstu cen energií. Jedná se především o snahu najít a využít alternativní zdroje dodávek ropy, plynu a uhlí a pokusit se také o snížení poptávky po energiích, včetně rychlejšího zavádění nestabilních čistých zdrojů energie (tzv. plán REPowerEU, jehož cílem je ukončení závislosti EU a dovozech fosilních paliv z Ruské federace). Následným krokem je zavedení opatření snižující volatilitu trhu pomocí daně z nadměrných příjmů z energetiky. Opatření byla přijata krátkodobá a střednědobá (do roku 2027) a podrobněji uvedena jsou dále v textu.⁶⁵ Krátkodobá opatření jsou:

- a) Společné nákupy zemního plynu, LNG a vodíku.
- b) Nová energetická partnerství se spolehlivými dodavateli.
- c) Projekty na využívání solární a větrné energie.
- d) Zvýšení výroby biomethanu (snaha ušetřit 17 miliard m³ plynu).
- e) Koordinovaný plán Evropské unie na snížení poptávky v případě přerušení dodávek plynu a naplnění zásobníků plynu na 80% kapacity.

Střednědobá opatření na řešení situace s energiemi:

- a) Podpora národních plánů REPowerEU, podpora investic a reforem.
- b) Podpora dekarbonizace průmyslu prostřednictvím Inovačního fondu.

⁶⁴ NAŘÍZENÍ RADY, kterým se zavádí mechanismus korekce trhu na ochranu občanů a hospodářství před nadměrně vysokými cenami [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022PC0668&from=CS>.

⁶⁵ Evropská komise: Plán REPowerEU: cenově dostupná, bezpečná a udržitelná energie pro Evropu [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repower-eu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_cs.

- c) Investice do integrované a uzpůsobené sítě infrastruktury pro elektřinu a zemní plyn.
- d) Nová legislativa a podpora rychlejšího povolování obnovitelných zdrojů energie.
- e) Zvýšení evropského cíle na podílu energie z obnovitelných zdrojů do roku 2030 a snaha o vyšší úspory energie včetně regulačních opatření ke zvýšení energetické účinnosti v odvětví dopravy.

Všechny tyto plány vnímá autor diplomové práce jako ambiciózní, nicméně potřebné. EU potřebuje snížit závislost na dodávkách fosilních paliv pouze z jednoho státu (Ruska) a diverzifikovat tak jejich dodávky, což povede k větší energetické bezpečnosti. Stejně tak nelze nic namítat snahám o snížení spotřeby a tím šetření životního prostředí, nicméně dle názoru autora práce nemohou být obnovitelné zdroje hlavním zdrojem energie, a to z důvodu jejich nestability a aktuální technologické „omezenosti“ vyrobenou energii ukládat.

- Válka na Ukrajině

Dne 24. února 2022 došlo k porušení mezinárodního práva a zahájení války na Ukrajině. EU jako celek se rozhodla Ukrajinu podpořit a vojenskou agresi přísně odsoudit. V reakci na tuto situaci předsedové vlád členských zemí jednali o omezujících opatřeních (sankcích) proti Ruské federaci a snahou vyvinout kolektivní nátlak na ukončení války, stažení vojsk a ozbrojených sil a zachování respektu územní celistvosti, svrchovanosti a nezávislosti Ukrajiny. Zároveň se jednalo o budoucí obnově Ukrajiny. Cílem diplomové práce je zaměřit se na vzájemné hospodářské a měnové dopady v rámci EU a Ruska s Běloruskem, kdy se jedná především o individuální a hospodářské sankce. Tyto sankce mají směřovat k oslabení hospodářství Ruska, znemožnit mu přístup k technologiím, přístup na globální trhy a tím vyvinout nátlak na schopnost vést válku. Níže v textu jsou uvedeny soubory sankcí EU vůči Rusku a Bělorusku s tučně

zvýrazněnými sankcemi, které se dotýkají hospodářství, energetiky, financí nebo služeb.⁶⁶

- a) První soubor sankcí – individuální sankce zaměřené na členy ruské Státní dumy, kteří hlasovali pro uznání separatistických republik, **omezení hospodářských vztahů s částmi Doněcké a Luhanské oblasti a omezení přístupu ke kapitálovým, finančním trhům a službám v Evropské unii.**
- b) Druhý soubor sankcí – další individuální sankce (např. Vladimíru Putinovi, Sergeji Lavrovovi aj.), **hospodářské sankce vztahující se na odvětví financí, energetiky, dopravy a technologií.**
- c) Třetí soubor sankcí – uzavření vzdušného prostoru EU, **zákaz transakcí s Ruskou centrální bankou a s Běloruskou centrální bankou, zákaz používání systému SWIFT pro sedm ruských bank a tři běloruské, zákaz poskytování eurobankovek Rusku a Bělorusku, pozastavení vysílání sdělovacích prostředků v EU.**
- d) Čtvrtý soubor sankcí – **zákaz veškerých transakcí s některými státem vlastněnými podniky (ruskými a běloruskými), zákaz poskytování služeb v oblasti úvěrového hodnocení ruským subjektům, zákaz investic do ruských odvětví energetiky, zákaz vývozu luxusního zboží do Ruska včetně dovozu železa a oceli z Ruska do EU.**
- e) Pátý soubor sankcí – **zákaz dovozu uhlí a dalších tuhých fosilních paliv z Ruska, uzavření přístavů EU všem ruským plavidlům a zákaz vstupu ruských a běloruských silničních dopravců do EU. Zákaz dovozu dřeva, cementu, mořských plodů a lihovin a vývoz tryskového paliva a dalšího zboží do Ruska.**

⁶⁶ *European Council and Council of the European union: EU response to Russia's invasion of Ukraine* [online]. 2023 [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-response-ukraine-invasion/>.

- f) Šestý soubor sankcí – **zákaz dovozu surové ropy a rafinovaných ropných produktů z Ruska** (zde platí určité výjimky pro některé členské státy, patří mezi ně i Česká republika), **zákaz využívání SWIFT pro další banky**, pozastavení vysílání pro některé ruské televize v EU a další sankce vůči různým osobám
- g) Sedmý soubor sankcí – **zákaz dovozu zlata pocházejícího z Ruska, posílení kontrol vývozu zboží dvojího užití** (jedná se o zboží, které primárně slouží v civilní oblasti, ale lze ji použít i ve vojenské oblasti), rozšíření zákazu přístupu do přístavů na plavební komory, další individuální sankce.
- h) Osmý soubor sankcí – **cenový strop na námořní přepravu ruské ropy pro tzv. „třetí země“**, **zákaz poskytování kryptopeněženek ruským osobám, zákaz obchodování se zbraněmi, civilními palnými zbraněmi, střelivem, vojenskými vozidly a polovojenským vybavením, zákaz dovozu výrobků z oceli a poskytování architektonických inženýrských služeb, poradenských služeb v oblasti IT a právních poradenských služeb.**
- i) Devátý soubor sankcí – **zákaz vývozu motorů dronů, vývozu zboží a technologií dvojího užití, zákaz investic do těžebního odvětví, zákaz transakcí s Ruskou regionální rozvojovou bankou, zákaz poskytování reklamních služeb, průzkumu trhu a průzkumu veřejného mínění**, pozastavení vysílacích licencí pro další ruské sdělovací prostředky.
- j) Desátý soubor sankcí – přijatý 25. února 2023 znamená **zákaz používání systému SWIFT pro banky Alfa a Tinkoff. Omezení vývozu komponentů využitelných pro vojenské účely** (elektronické součástky pro výrobu raket, vrtulníků, termokamer a dronů). Další individuální sankce vůči jednotlivcům a organizacím v Rusku a jejich nakládání

s majetkem na území EU a nové sankce a představitelům tzv. Wagnerově skupině.⁶⁷

Z výše uvedených informací lze vysledovat stupňující se tendence v zavádění sankcí. Důležitou informací je i „zařazení porušování těchto sankcí na seznam unijních trestných činů a jejich zařazení Radou na seznam „unijních trestných činů“, který je uveden ve Smlouvě o fungování EU. Tímto rozhodnutím dojde k zajištění harmonizovaného vymáhání sankcí v celé EU a bude odrazovat od pokusů obcházení nebo porušování sankcí.“⁶⁸ Je naprosto jisté, že zavedené sankce dopadají nejen na Rusko a Bělorusko jako subjekty sankcí, ale mají dopad rovněž na hospodářství členských zemí EU, neboť řada států do východních zemí vyvážela nyní sankční zboží a současně díky omezení dovozu a zavedení cenových stropů na fosilní paliva došlo ke značnému zdražení energií a paliv potřebných na výrobu. Zdražení energií a paliv lze přisuzovat nutnosti nahradit tyto dodávky z jiných zemí, na což navazuje mj. chybějící infrastruktura pro dopravu těchto fosilních zdrojů (a dále taktéž vícenáklady na vybudování této infrastruktury, například terminály na LNG) a dále rovněž omezené dostupné množství surovin na trhu. V této souvislosti se nejvíce hovoří o nedostatku uhlí a plynu pro topení a výrobu elektrické energie a případný nedostatek ropy a pohonných hmot. Naopak výhodou do budoucna může být právě vybudování chybějící infrastruktury pro dopravu fosilních paliv a jejich transfer po zemích EU jako diverzifikace rizika v nespolehlivosti dodávek a zároveň širší konkurenční prostředí, které by mohlo přinést nižší ceny pro občany a podniky.

⁶⁷ EU schválila další sankce proti Rusku a Wagnerově skupině [online]. ČTK - České noviny, 2023 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/eu-schvalila-dalsi-sankce-proti-rusku-a-wagnerove-skupine/2330905>.

⁶⁸ European Council and Council of the European union: EU response to Russia's invasion of Ukraine [online]. 2023 [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-response-ukraine-invasion/>.

- Boj proti klimatickým změnám

Dalším aktuálním tématem řešeným napříč EU je boj proti klimatickým změnám. Vzhledem k probíhajícím klimatickým změnám přijala EU závazek proti těmto změnám bojovat, což vyplývá i ze Smlouvy o fungování EU, kde je uvedeno, že boj proti klimatickým změnám je jedním z cílů politiky Unie v oblasti životního prostředí. Klimatickými změnami je myšleno globální oteplování způsobené plyny (např. oxidem uhličitým, methanem aj.), jež způsobují zadržení tepla, které vyzařuje ze zemského povrchu a brání jeho unikání do vesmíru. Dopadem jsou sucha, extrémní počasí (vysoké tropické teploty, přivalové deště, tornáda), vzestup hladin oceánů aj. Výsledkem snah o udržení klimatu bylo přijetí Pařížské dohody,⁶⁹ což je právně závazná mezinárodní smlouva o změně klimatu se snahou snížit oteplování a omezení emisí. Tuto smlouvu musí následovat i finanční toky.⁷⁰

Z těchto důvodů se v oblasti své působnosti zapojila i ECB svojí snahou začlenit klimatická hlediska do měnově-politického rámce, kde „*Eurosystém musí zohlednit dopad změny klimatu a přechodu k udržitelnější ekonomice, aby splnil svůj hlavní cíl, kterým je udržování cenové stability. Klimatická rizika navíc neovlivňují jen výhled cenové stability prostřednictvím svého dopadu na makroekonomické ukazatele a transmisi měnové politiky, ale mohou také mít dopad na hodnotu a rizikový profil aktiv držných v rozvaze Eurosystému.*“⁷¹ Proto ECB přijala tři konkrétní opatření, kde zajišťuje začlenění hledisek změny klimatu do vlastní měnové politiky. Jedná se o držbu podnikových dluhopisů, rámec zajištění a hodnocení a řízení rizik.⁷²

⁶⁹ *United Nations: PARIS AGREEMENT* [online]. 2015 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf.

⁷⁰ *European Parliament: Combating climate change* [online]. 2022 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.5.2.pdf.

⁷¹ FLEISCHMANN, Luboš. *Evropská hospodářská a měnová unie v souvislostech*. Str. 81 Praha: Grada Publishing, 2022. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-1026-1.

⁷² FLEISCHMANN, Luboš. *Evropská hospodářská a měnová unie v souvislostech*. Str. 83-84 Praha: Grada Publishing, 2022. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-1026-1.

- a) Držba podnikových dluhopisů – cílem je postupně „dekarbonizovat“ držené portfolio podnikových dluhopisů. Snahou Eurosystemu bude dávat přednost emitentům s lepší klimatickou výkonností (tato skutečnost bude posuzována s ohledem na nižší emise skleníkových plynů). ECB začne zveřejňovat informace o svém portfoliu pravidelně od roku 2023.
- b) Rámec zajištění – jedná se o přijímání pouze obchodovatelných aktiv a úvěrových pohledávek, které splňují požadavky směrnice o podávání zpráv podniků o udržitelnosti (CSRD). Bohužel v současné době dochází ke zpoždění provádění CSRD, a proto budou nové směrnice platné pravděpodobně až od roku 2026.
- c) Hodnocení a řízení rizik – potřeba Eurosystemu vylepšit nástroje a schopnosti hodnocení rizik, aby bylo možné lépe sledovat klimatická rizika. Bude nutné zvýšit transparentnost u ratingových agentur, aby bylo zřejmé, jak pracují s klimatickými riziky při tvorbě ratingových hodnocení. Rada guvernérů bude nadále přezkoumávat uvedená opatření a případně je přizpůsobí, aby byla podporována dekarbonizace a klimatická neutralita.

„ECB dále zahrnuje vlivy změny klimatu do dalších oblastí své činnosti, kterými jsou např. bankovní dohled, finanční stabilita, hospodářská analýza, statistické údaje a udržitelnost podniků. Tento závazek má za cíl dosáhnout skutečného přínosu třemi způsoby: 1) řízením a zmírňováním finančního rizika změny klimatu a hodnocením jejího hospodářského dopadu, 2) prosazováním udržitelného financování k podpoře řádné transformace na nízkouhlíkovou ekonomiku a 3) sdílením odborných poznatků s cílem pomoci dosahovat změn ekonomického chování.“⁷³

⁷³ FLEISCHMANN, Luboš. *Evropská hospodářská a měnová unie v souvislostech*. Str. 83-85 Praha: Grada Publishing, 2022. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-1026-1.

- Projekt digitálního eura

Projekt digitálního eura rovněž náleží mezi soudobá témata řešená v rámci EU. Na webových stránkách ECB se uvádí, že: *„Digitální euro by bylo elektronickým platebním prostředkem, který by mohl použít kdokoli v eurozóně. Bylo by bezpečné a uživatelsky přívětivé, podobně jako v současnosti hotovost. Digitální euro jakožto peníze centrální banky vydávané ECB by se lišilo od „soukromých peněz“, ale kartu nebo aplikaci v telefonu byste při placení digitálním eurem mohli používat také.“*⁷⁴ Hlavním důvodem zavedení digitálního eura spatřuje ECB ve zvýšené popularitě online nákupů a v některých zemích postupný úbytek používané hotovosti při placení. Digitální euro má zajistit bezpečnou a rovněž všude přijímanou platební metodu využitelnou v digitální ekonomice, kdy by se jednalo o elektronickou verzi peněz vydávaných eurosystémem. ECB zdůrazňuje, že nejde o nahrazení hotovosti, ale doplněk. V současné době se jedná o návrh a průzkum, o případném zavedení se rozhodne v budoucnu podle možnosti, jak by bylo digitální euro navrženo a distribuováno a také se musí vyhodnotit dopad na trh. Důležité je, aby lidé mohli platby realizovat s minimem údajů (s výjimkou těch, které jsou nutné k identifikaci nezákonné činnosti) tak, aby se k těmto údajům nedostal někdo nepovolaný. Chráněné by proto měla být například IP adresa zařízení. Zajímavostí je možnost oddělit totožnost nakupujícího od jeho platebních údajů, tak aby byly viditelné pouze pro finanční úřady, a ne pro obchodníka. V plánu je taktéž, aby se digitální euro používalo pouze pro platby, a ne pro investice a zároveň by do jeho zpracování měli být zahrnuti zprostředkovatelé, kteří budou podléhat dohledu. Tato digitální měna by měla být krytá ECB a měla by být bezpečná, jednoduše použitelná stejně jako hotovost. Zavedení je plánováno na rok 2024.⁷⁵

⁷⁴ Evropská centrální banka: *Digitální euro* [online]. 2023 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/paym/digital_euro/html/index.cs.html.

⁷⁵ Evropská centrální banka: *Digitální euro* [online]. 2023 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/key_objectives_digital_euro~f11592d6fb.cs.pdf.

- Predikce budoucího vývoje Evropské unie

Z historického hlediska již od vzniku EHS docházelo rostoucí integraci jednotlivých států spjaté se snižováním sociálních, ekonomických, hospodářských či kulturních nerovnoměrností napříč jednotlivými zeměmi a jejich regiony. Nicméně na výslednou intenzitu integrace mělo vždy vliv rozšiřování EU o ekonomiky nižší ekonomické výkonnosti. Unie se v rámci svého vývoje rozšiřovala již celkem sedmkrát. Na základě přístupových pohovorů s dalšími evropskými zeměmi je však pravděpodobné, že její rozšiřování především východním směrem bude pokračovat. Současnými kandidátskými zeměmi pro vstup do EU jsou Černá Hora, Srbsko, Turecko, Severní Makedonie, Albánie, Moldavsko, Bosna a Hercegovina a Ukrajina, která požádala o členství v únoru 2022, krátce po začátku ruské invaze a status kandidátské země získala v červnu téhož roku. Jedinou ekonomikou, která EU opustila, byla k 31.1.2020 Velká Británie. Nicméně se v současné době začínají objevovat i hlasy o možném opětovném připojení do EU, a to především z důvodu nedostatku zaměstnanců, zboží, či poklesu ekonomiky.

Poslední ekonomikou, která se stala součástí eurozóny k 1.1.2023 je Chorvatsko. Nicméně i další členské země EU usilují o splnění podmínek pro přijetí jednotné měny, eura. Ač je samotné stanovení konkrétního termínu vstupu do EU plně v kompetenci každého členského státu, mělo by se ideálně odvíjet od míry jeho připravenosti. Mezi pozitivní přínosy jednotné měny lze řadit úspory transakčních nákladů, možnost snadného porovnání cen mezi jednotlivými zeměmi, což posiluje hospodářskou soutěž napříč trhem, cenovou stabilitu, snazší, levnější a bezpečnější obchodní transakce napříč eurozónou, s čím souvisí mj. i odstranění kurzového rizika. Přijetí eura znamená rovněž vzdát se národní měnové politiky a kurzu národní měny jakožto stabilizačních makroekonomických nástrojů. Připravenost ekonomiky na vstup do eurozóny je proto třeba posuzovat podle hospodářské sladění a strukturální podobnosti s HMU a také z hlediska její schopnosti tlumit po ztrátě samostatné měnové

politiky asymetrické šoky jinými mechanismy, zejména prostřednictvím fiskální politiky a trhu práce.⁷⁶

V současné době probíhá revize základních dokumentů Unie, ve kterých se mj. řeší možnost zrušení práva veta a další změny v integraci různých oblastí. Dle platných předpisů mají členské země v řadě oblastí možnost jakoukoli činnost blokovat pomocí tzv. práva veta. Pokud by došlo k revizi základních dokumentů, úpravě zmíněného práva veta, bylo by možné za další přínosy integrace považovat např. rychlejší reakci při řešení aktuálních problémů bez zbytečného zdržování či neopodstatněného blokování.

Obecně lze pro ekonomiky v HMU spatřovat převažující výhody. Jak již bylo řečeno, euro je druhou nejpoužívanější měnou na světě, což rovněž s velikostí eurozóny přináší nové příležitosti ve celosvětovém ekonomickém kontextu. „S jednotnou měnou se z eurozóny stal atraktivní region pro podnikání subjektů ze zemí mimo EU, což podporuje obchod a investice obecně. Díky obezřetnému hospodářskému řízení je euro atraktivní rezervní měnou pro nečlenské země a zajišťuje eurozóně větší respekt v celosvětové ekonomice. Euro se využívá pro téměř 40 % globálních celosvětových přeshraničních plateb a pro téměř polovinu celosvětového exportu EU.⁷⁷

Nicméně aktuální spory v rámci EU, resp. mezi EU, Maďarskem a Polskem ohledně demokratických principů nebo váhavosti Německa a Francie ohledně větší vojenské pomoci Ukrajině dokumentují, že státy i nadále preferují v některých oblastech osobní zájem a odmítají být direktivně řízeny nadnárodními orgány a uskupeními.

Co se týká vstupu dalších ekonomik do eurozóny v nejbližších letech, nelze spíše přijetí společné měny očekávat. Jeden z důvodů lze spatřovat v současné politické situaci, či v náladách obyvatelstva. Dalším důvodem může být rovněž

⁷⁶ European Commission. *Economy and Finance* [online]. 2023 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z https://economy-finance.ec.europa.eu/euro/eu-countries-and-euro_en.

⁷⁷ European Union. *What are the benefits of the euro?* [online]. 2023 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/benefits_en.

neplnění konvergenčních kritérií. Tuto skutečnost lze v posledních letech přisuzovat nepřívětivé ekonomické situaci, rostoucímu zadlužování ekonomik vlivem růstů cen téměř veškerých komodit, dopadům řešení pandemie covid-19, souvisejících stabilizačních opatření, ale i řešením dopadů energetické krize a války na Ukrajině. Rovněž růst cen potravin a energetických komodit se ve členských zemích EU projevil nejvyšší inflací za dobu své existence. Tyto vlivy jsou a mohou i nadále být umocňovány obavami domácností a firem z budoucí recese, což by se negativně odrazilo nejen na hospodářském růstu, ale i na rostoucích rozdílech uvnitř EU i eurozóny. Rovněž tyto skutečnosti mohou mít významný vliv na rozhodování jednotlivých ekonomik o vstupu do HMU.

Závěr

EU je mezinárodní ekonomicko-politické integrační uskupení nezávislých států, mezi jehož hlavní cíle patří podpora míru a bezpečnosti v Evropě, hospodářská a sociální solidarita a prosperita členských zemí. Unie k 1. 1. 2023 sdružuje dvacet sedm členských zemí. V rámci EU dochází mj. k harmonizaci hospodářských a měnových politik EU, jejímž výsledkem je zavedení jednotné měny. Měna euro představuje nejhmatatelnější symbol evropské integrace, neboť je druhou nejpoužívanější měnou na světě. Země, jež se vzdaly své národní měny a disponují pouze společnou měnou, jsou součástí HMU a tvoří tzv. eurozónu. HMU je oblastí jednotné měny v rámci jednotného trhu evropského společenství, ve kterém se lidé, zboží, služby a kapitál pohybují bez omezení.

V rámci diplomové práce „Proces hospodářské a měnové integrace členských zemí Evropské unie“ byl stanoven hlavní cíl, který byl definován jako charakterizovat a popsat proces hospodářské a měnové integrace členských zemí EU, resp. provést pilotní analýzu v systému hospodářské a měnové unie, a to v časové retrospektivě a současnosti. Cíl práce zahrnoval rovněž popsání aktuálních vybraných problémů měnové unie a predikci možného budoucího vývoje, mj. ve vztahu k rozšiřování eurozóny.

V rámci diplomové práce byly použity kombinace vědeckých metod tak, aby bylo dosaženo tzv. požadovaného „optimálního“ výstupu, a to mj. v závislosti na povaze řešeného problému a povaze dostupných dat.

K naplnění hlavního cíle diplomové práce bylo nejprve nutné provést rešerši odborné literatury a vymezit základní pojmy související s problematikou hospodářské a měnové integrace. V první části práce byla z uvedeného důvodu nejprve představena HMU, vymezeny základní termíny, a to měna, stupně ekonomické integrace či optimální měnová zóna, dále byl popsán proces vzniku HMU, který byl doplněn relevantním legislativním rámcem, dále bylo vymezeno institucionální zabezpečení měnové unie. S ohledem na důležitou součást HMU byla popsána rovněž BU, a to včetně jejích cílů a nástrojů. V rámci teoretické

části diplomové práce nebylo opomenuto ani na makroekonomický dohled či na možnosti finanční pomoci členskými zeměmi EU.

Ve druhé části diplomové práce, tj. v praktické, bylo provedeno nejprve vymezení tzv. Maastrichtských konvergenčních kritérií, jejichž plnění je nezbytnou podmínkou pro vstup členské země EU do měnové unie, tj. aby se dané ekonomika mohla stát součástí eurozóny. Mezi konvergenční kritéria patří kritérium cenové stability, dvě kritéria týkající se zdravých a udržitelných veřejných financí, dále kritérium stability směnného kurzu a kritérium dlouhodobé nominální úrokové sazby. Poté bylo provedeno vyhodnocení plnění dílčích konvergenčních kritérií jednotlivými členskými státy EU, resp. v případě kritéria stability směnného kurzu ekonomikami, jež nejsou k lednu 2023 součástí eurozóny. Za relevantní časový horizont bylo zvoleno období od roku 2012 do roku 2021, resp. 2022 dle dostupnosti relevantních dat. Z důvodu přehlednosti informací o vývoji a naplňování zvolených ekonomických ukazatelů ekonomikami EU byla zvolena „metoda semaforu“, která pomocí barevné škály zjednodušuje interpretaci výsledných dat.

K posouzení plnění kritéria cenové stability jednotlivými členskými zeměmi EU byl použit ukazatel průměrné míry inflace vykázaný harmonizovaným indexem spotřebitelských cen. Údaje byly dále doplněny referenční hodnotou kritéria pro jednotlivé roky, která byla dle definice kritéria určena na základě výsledné míry inflace tří zemí EU, které mají nejnižší míru inflace v daném roce. Na základě provedené analýzy bylo možno ve zvoleném časovém horizontu, při neuvažování posledních dvou let, které byly ovlivněny mj. následky řešení pandemie covid-19 či energetické krize, vojenským útokem na Ukrajinu, identifikovat 18 zemí, které dané konvergenční kritérium převážně plní (BG, DK, DE, IE, EL, ES, FR, HR, IT, CY, LV, LU, NL, PL, PT, SI, FI, SE). Z uvedeného výčtu vyplývá, že více než 66 % členských EU dosahovalo v rámci cenové stability převážně žádoucích výsledků. Nicméně mezi ekonomikami mající s naplňováním tohoto konvergenčního kritéria problémy lze dle provedené analýzy řadit zvláště CZ, EE, RO, HU.

Dále byla provedena analýza kritéria veřejných financí skládající se ze dvou částí, a to z deficitu veřejných financí dané země, kdy deficit nesmí překročit 3 % HDP v běžných cenách a z dílčího kritéria dluhu vládního sektoru, který nesmí překročit hranici 60 % HDP v běžných cenách. Pro plnění kritéria musí dané ekonomika splňovat obě dílčí kritéria současně. Výsledky plnění kritéria deficitu veřejných financí dokládají, že v celém zvoleném období žádná země EU neplnila stanovenou výši, dokonce 8 zemí EU kritérium neplnilo v celém období. Na druhou stranu mezi země, které kritérium po většinu analyzovaného období splňovaly, lze zahrnout LU, DE, DK a SE. Na základě dosahovaných výsledků naplňování fiskálního kritéria, které se týká zadlužení vládního sektoru, je patrné, že je pro země EU dosažitelnější v porovnání s kritériem deficitu veřejných rozpočtů. V celém zvoleném časovém období, tj. od roku 2012 do 2021, plnilo kritérium 10 členských zemí EU, tedy více než 37 % zemí EU (BG, CZ, DK, EE, LV, LT, LU, PL, RO, SE). Naopak 10 zemí se však potýkalo a stále potýká s významným zadlužením vládního sektoru, jenž přesahuje hodnoty 60 % HDP v celém zvoleném období (BE, EL, ES, FR, HR, IT, CY, HU, AT, PT). U tří ekonomik lze naopak identifikovat zlepšování stavu veřejných financí, neboť ve zvoleném období země úroveň svého zadlužení ve vztahu k referenční hodnotě kritéria snižovaly (IE, MT, NL).

Kritérium stability směnného kurzu v daném fluktuačním rozpětí bylo provedeno u států mimo eurozónu pouze v hypotetické rovině, protože formální plnění kurzového kritéria je možné až po vstupu dané země do ERM II. Hypotetická centrální parita národních měn byla stanovena na základě průměrné hodnoty roku 2018. Na základě provedené analýzy hypotetické parity národních měn vůči euru bylo zjištěno, že u všech národních měn se měnový kurz pohyboval okolo hypotetické centrální parity (pouze s výjimkou maďarského forintu v roce 2022).

Posledním sledovaným a analyzovaným kritériem bylo kritérium konvergence dlouhodobých úrokových sazeb. V rámci kritéria byl sledován vývoj dlouhodobé sazby státních dluhopisů se splatností deseti let, kdy referenční hodnota kritéria byla odvozena od vývoje dlouhodobé úrokové sazby z dluhopisů tří zemí s nejnižší úrovní inflace. Od této hodnoty byla poté stanovena hodnota kritéria

konvergence úrokových sazeb pro dílčí roky. Dle provedené analýzy je zřejmé, že plnění tohoto konvergenčního kritéria bylo pro země EU nejjednodušší, neboť v celém zvoleném časovém horizontu bylo kritérium plněno 14 zeměmi (BE, BG, DK, DE, FR, LV, LT, LU, MT, NL, AT, SK, FI, SE) a pouze 4 členské země EU nedokázaly dosáhnout hodnotu dlouhodobé úrokové sazby svých státních dluhopisů pod hodnotu konvergenčního kritéria po více než 2 roky (EL, CY, HU, RO).

Z provedené analýzy a komparace Maastrichtských konvergenčních kritérií napříč zeměmi EU ve zvoleném období vyplývá, že většina zemí EU, včetně zemí eurozóny, má značné problémy s naplňováním požadovaných hodnot, které jsou nezbytné pro přijetí jednotné měny. Zvláště země stojící mimo eurozónu ve zvoleném časovém horizontu od roku 2012 do současnosti definovaná konvergenční kritéria neplnila. Aby měnová unie správně fungovala, je nezbytná hospodářská sladěnost států eurozóny. Nicméně vývoj světových událostí po roce 2019 měl za následek prohloubení makroekonomické nerovnováhy zemí EU, a to včetně rozdílů uvnitř eurozóny.

Závěrečná část předkládané diplomové práce se zaměřila na vybrané problémy aktuálně řešené eurozónou, resp. EU, a dále také na predikci budoucího vývoje, mj. ve vztahu k rozšiřování eurozóny. Mezi tyto zvolené problémy byla s ohledem na aktuálnost a významné dopady nejen na země eurozóny, ale i na veškeré země evropského integračního uskupení, zvolena pandemie covid-19, energetická krize včetně snahy o provedení plánu REPowerEU, válka na Ukrajině a související sankce uvalené EU, projekt digitálního eura, boj proti klimatickým změnám i zapojení ECB formou zohlednění klimatických hledisek do měnově-politického rámce.

Za posledních 20 let byla EU ovlivněna celou řadou významných událostí, neboť prošla v roce 2008 velkou hospodářskou recesí, následně transformovanou v zemích eurozóny do dluhové krize, po roce 2019 pandemickou krizí, či v loňském roce energetickou krizí vyvolanou mj. ruskou vojenskou agresí vůči Ukrajině. Jmenované události významně, i když s různou intenzitou, ovlivňovaly

a budou nadále ovlivňovat integraci eurozóny. Z uvedeného důvodu je nezbytné procesy uvnitř HMU i nadále sledovat a vyhodnocovat. Přijetí společné evropské měny s sebou nese vedle přínosů také závazky, které je nutné při rozhodování o načasování vstupu do eurozóny posoudit.

Co se týká predikce dalšího rozšiřování eurozóny v nejbližších letech, nelze spíše přijetí společné měny v rámci nových ekonomik očekávat. Tento předpoklad vychází nejen z neplnění konvergenčních kritérií jednotlivými členskými zeměmi EU v posledních letech, ale rovněž z aktuální politické situace či z nálad obyvatelstva. Neplnění konvergenčních kritérií zeměmi EU lze v posledních letech přisuzovat nepřívětivé ekonomické situaci, rostoucímu zadlužování ekonomik vlivem růstů cen téměř veškerých komodit, dopadům řešení pandemie covid-19, souvisejících stabilizačních opatření, ale i řešením dopadů energetické krize a války na Ukrajině. Rovněž růst cen potravin a energetických komodit se ve členských zemích EU projevil nejvyšší inflací za dobu své existence. Tyto vlivy jsou a mohou i nadále být umocňovány obavami domácností a firem z budoucí recese, což by se negativně odrazilo nejen na hospodářském růstu, ale i na rostoucích rozdílech uvnitř EU i eurozóny.

S přijetím eura také souvisejí náklady vyplývající z nových institucionálních závazků daných vývojem v eurozóně, včetně povinnosti vstupu do bankovní unie či členství v Evropském stabilizačním mechanismu. Nové instituce a pravidla tak mění podobu eurozóny a obsah závazku přijetí eura, které je potřebné řádně vyhodnotit a brát v potaz při rozhodování o načasování vstupu do měnové unie.⁷⁸ Rovněž tyto skutečnosti mohou mít významný vliv na rozhodování jednotlivých ekonomik EU o vstupu do HMU.

⁷⁸ Ministerstvo Financí České republiky. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou [online]. 2012 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-12-07_Vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konvergenčních-kriterii.pdf.

4 Použitá literatura

- [1] BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ. *The Economics of European Integration* 6e. 6. vyd. McGraw-Hill Education (UK), 2019. ISBN 9781526847218.
- [2] COSTELLO, Declan. *The Stability and Growth Pact - The architecture of Fiscal Policy in EMU: The SGP: How Did We Get There?*. London: Palgrave Macmillan, 2001. ISBN 978-1-349-42727-7.
- [3] ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. *Základy financí*. Praha: Grada, 2011, str. 29-30. ISBN 978-80-247-3669-3.
- [4] FLEISCHMANN, Luboš. *Evropská hospodářská a měnová unie v souvislostech*. Praha: Grada Publishing, 2022. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-1026-1.
- [5] KUČEROVÁ. *Teorie optimální měnové oblasti a možnosti její aplikace na země střední a východní Evropy: náklady a přínosy členství v měnové unii*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 80-867-2918-4.
- [6] LACINA, Lubor a kolektiv. *Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii*. V Praze: C.H. Beck, 2007. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7179-560-5.
- [7] LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. *Učebnice evropské integrace*. 5. přepracované a aktualizované vydání. Brno, 2022. ISBN 978-80-7364-145-0.
- [8] LOUŽEK, Marek. *Evropská integrace z pohledu teorie veřejné volby*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3064-9.
- [9] MOLNÁR, Zdeněk. *Pokročilé metody vědecké práce*. [Zeleneč]: Profess Consulting, 2012. Věda pro praxi (Profess Consulting). ISBN 978-80-7259-064-3.
- [10] STIGLITZ, Joseph E. *The Euro : And its Threat to the Future of Europe*. Str. 32-40 London: Penguin Books, 2017. ISBN 978-80-242-5875-1.
- [11] APPLOVÁ, Petra. A New Procedure to Deal with the Macroeconomic Imbalance in the European Union. Scientific Papers of the University of Pardubice, Series D, Faculty of Economics and Administration, 2012, vol. 18, no. 24, pp. 5-13. ISSN: 1211-555X.
- [12] *Konsolidovaná znění smlouvy o Evropské unii a smlouvy o fungování Evropské unie* [online]. 2016 [cit. 2022-12-31]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT>.
- [13] *Official Journal of the European Union: Consoldated version of the treaty on the functioning of the European Union* [online]. 2012 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>.

- [14] *Úřední věstník Evropské unie: Smlouva o fungování Evropské unie* [online]. 2012 [cit. 2023-01-21]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>.
- [15] *NAŘÍZENÍ RADY, kterým se zavádí mechanismus korekce trhu na ochranu občanů a hospodářství před nadměrně vysokými cenami* [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022PC0668&from=CS>.
- [16] Banking union. *Council of the European Union*, [online]. 2023 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/banking-union/>.
- [17] Blockchain. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2023-02-09].
- [18] Česká národní banka. *Reakce fiskální politiky na COVID-19 aneb jak z krize ven* [online]. 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Reakce-fiskalni-politiky-na-COVID-19-aneb-jak-z-krize-rychle-ven/.
- [19] Dánsko loni nezaznamenalo žádnou bankovní loupež, banky už nemají hotovost. *IDnes.cz* [online]. 2023 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/dansko-banka-loupez-hotovost-bezhotovostni-platby.A230104_062344_zahranicni_vajo.
- [20] ECB, ESCB a Eurosystem. *Evropská centrální banka* [online]. 2023 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/index.cs.html>.
- [21] Economic and Financial Committee. *European Central Bank* [online]. 2023 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/economic-financial-committee/>.
- [22] *EU schválila další sankce proti Rusku a Wagnerově skupině* [online]. ČTK - České noviny, 2023 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/eu-schvalila-dalsi-sankce-proti-rusku-a-wagnerove-skupine/2330905>.
- [23] EUROPEAN CENTRAL BANK. *What is inflation* [online]. 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/what_is_inflation.en.html.
- [24] *European Commission: SURE - The European instrument for temporary Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency* [online]. 2023 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: https://economy-finance.ec.europa.eu/eu-financial-assistance/sure_en.
- [25] European Commission. *Economy and Finance* [online]. 2023 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z https://economy-finance.ec.europa.eu/euro/eu-countries-and-euro_en.
- [26] European Commission. *Economy and Finance* [online]. 2023 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z https://economy-finance.ec.europa.eu/euro/eu-countries-and-euro_en.

- [27] *European Commission. Recovery plan for Europe [online]. 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/recovery-plan-europe_en.*
- [28] *European Council and Council of the European union: EU response to Russia's invasion of Ukraine [online]. 2023 [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-response-ukraine-invasion/>.*
- [29] *European Council: The EU's response to the COVID-19 pandemic [online]. 2023 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/coronavirus/>.*
- [30] *European Parliament: Combating climate change [online]. 2022 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.5.2.pdf.*
- [31] *European Parliament: Financial assistance to EU Member States [online]. 2022 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.6.8.pdf.*
- [32] *European Parliament: Financial assistance to EU Member States [online]. 2022 [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/91/financial-assistance-to-eu-member-states>.*
- [33] *European Parliament. History of economic and monetary union online]. 2022 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/79/die-geschichte-der-wirtschafts-und-waehrungsunion>.*
- [34] *European Parliament: Makroeconomic surveillance [online]. 2022 [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.6.7.pdf.*
- [35] *European Parliament: The EU framework for fiscal policies [online]. 2022 [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.6.6.pdf.*
- [36] *European Union. Countries using the euro [online]. 2022 [cit. 2022-12-31]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/countries-using-euro_en.*
- [37] *European union. Founding agreements. [online]. 2022 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/founding-agreements_en.*
- [38] *European Union. What are the benefits of the euro? [online]. 2023 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/benefits_en.*
- [39] *Eurostat. ECU/EUR Exchange rates versus national currencies [online]. 2012 [cit. 2023-02-21]. Dostupný z <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/main/data/database>.*

- [40] Eurostat. EMU convergence criterion series – annual data. [online]. 2013 [cit. 2023-02-21]. Dostupný z <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/main/data/database>.
- [41] Eurostat. General government deficit/surplus [online]. 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupný z <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/main/data/database>.
- [42] Eurostat. General government gross debt [online]. 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupný z <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/main/data/database>.
- [43] Eurostat. HICP – inflation rate [online]. 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupný z <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/main/data/database>.
- [44] *Evropa jde do další pasti, varuje expert. EU zkouší opravit energetický trh* [online]. Seznam zprávy, 2023 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-byznys-rozhovory-evropa-jde-do-dalsi-pasti-varuje-expert-eu-zkousi-opravit-energeticky-trh-223747>.
- [45] Evropská centrální banka: Digitální euro [online]. 2023 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/key_objectives_digital_euro~f11592d6fb.cs.pdf.
- [46] *Evropská centrální banka: Digitální euro* [online]. 2023 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/paym/digital_euro/html/index.cs.html.
- [47] *Evropská komise: Plán REPowerEU: cenově dostupná, bezpečná a udržitelná energie pro Evropu* [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repower-eu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_cs.
- [48] Fact Sheets on the European Union: Banking Union. *European Parliament* [online]. 2022 [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.6.5.pdf.
- [49] Fact Sheets on the European Union: History of economic and monetary union. *European Parliament* [online]. 2022 [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.6.1.pdf.
- [50] KRUGMAN, Paul a Anthony VENABLES. Integration, Specialization, and the Adjustment [online]. Str. 2-5 Cambridge: NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH, 1993, [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w4559/w4559.pdf.
- [51] LIŠKOVÁ, Adéla. Eurozóna jako optimální měnová oblast? Ani podle ECB ne. Roklen24 [online]. 2017 [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://roklen24.cz/eurozona-jako-optimalni-menova-oblast-ani-podle-ecb-ne/>.
- [52] Měna. Capital.com [online]. 2023 [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://capital.com/cs/mena-definice>.

- [53] Měnová politika Evropské unie. *Businessinfo.cz* [online]. 2003 [cit. 2022-12-31]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/menova-politika-evropske-unie/>.
- [54] Ministerstvo financí Česká republika. Makroekonomický dohled [online]. 2023 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/makroekonomicky-dohled>.
- [55] Ministerstvo financí Česká republika. Pakt stability a růstu [online]. 2023 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/pakt-stability-a-rustu>.
- [56] Ministerstvo Financí České republiky. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou. Dostupné z https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-12-07_Vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konvergenčních-kriterii.pdf.
- [57] Ministerstvo Financí České republiky. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou [online]. 2012 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-12-07_Vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konvergenčních-kriterii.pdf.
- [58] Optimální měnová oblast (Optimum Currency Area, OCA). *Ministerstvo financí* [online]. [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/vykladovy-slovnicek/o-2343>.
- [59] Single rulebook. *European Council, Council of the European Union* [online]. 2023 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/banking-union/>.
- [60] *Studijní materiály Masarykovy univerzity – Evropské finanční právo*, JUDr. SCHWEIGL Johan [online]. 2017 [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1422/jaro2017/BVV11K/um/FIPR_-_bankovni_unie.pdf.
- [61] *Studijní materiály Masarykovy univerzity – Pakt stability a růstu*, JUDr. Pařízková Ivana [online]. 2021 [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/law/jaro2021/BVV11K/111129017/Pakt_stability_a_rustu.pdf.
- [62] *Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union: (also known as the fiscal compact)* [online]. 2014 [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/en/legal-content/summary/treaty-on-stability-coordination-and-governance-in-the-economic-and-monetary-union-also-known-as-the-fiscal-compact.html>.
- [63] *United Nations: PARIS AGREEMENT* [online]. 2015 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf.

Seznam použitých zkratek

AT – Rakousko

BE – Belgie

BG – Bulharsko

BÚ – bankovní unie

CSRD – Směrnice o podávání zpráv podniků o udržitelnosti

CY – Kypr

CZ – Česká republika

DE – Německo

DK – Dánsko

ECB – Evropská centrální banka

ECOFIN – Rada pro hospodářské a finanční věci

EDIS – Evropský prvek pojištění vkladů

EE – Estonsko

EFSM – Evropský mechanismus finanční stability

EHS – Evropská hospodářské společenství

EL – Řecko

ERM – Evropský mechanismus směnných kurzů

ES – Španělsko

ESCB – Evropský systém centrálních bank

ESM – Evropský mechanismus stability

ESM – Evropský mechanismus stability

ESUO – Evropské společenství uhlí a oceli

EU – Evropská unie

Euratom – Evropské společenství pro atomovou energii

FI – Finsko

FR – Francie

HDP – Hrubý domácí produkt

HICP – Harmonizovaný index spotřebitelských cen

HMU – Hospodářská a měnová unie

HR – Chorvatsko

HU – Maďarsko

IE – Irsko

IT – Itálie

LT – Litva

LU – Lucembursko

LV – Lotyšsko

MT – Malta

NL – Nizozemí

PL – Polsko

PT – Portugalsko

RO – Rumunsko

SE – Švédsko

SI – Slovinsko

SK – Slovensko

SRM – Jednotný mechanismus pro řešení krizí

SSM – Jednotný mechanismus dohledu

SURE – nástroj pro dočasnou podporu na zmírnění rizik nezaměstnanosti v mimořádné situaci

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Zóny volného obchodu.....	13
Obrázek 2 - Celní unie	14

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Kritéria označení banky za významnou pro účely přímého dohledu ECB.....	30
Tabulka 2 - Průměrná míra inflace v jednotlivých zemích EU v letech 2012 – 2022 (v %).....	43
Tabulka 3 – Deficit veřejných financí zemí EU v letech 2012 – 2021 (v % HDP).....	46
Tabulka 4 – Dluh sektoru vládních institucí zemí EU v letech 2012 – 2021 (v % HDP).....	48
Tabulka 5 – Vývoj nominálního měnového kurzu zemí EU mimo eurozónu v letech 2012 - 2022	50
Tabulka 6 – Dlouhodobé úrokové sazby státních dluhopisů zemí EU v letech 2012 – 2022 (v %).....	52